

Innst. S. nr. 345

(2000-2001)

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 2001 - endringer i statsbudsjettet for 2001 m.m.

St.prp. nr. 92 (2000-2001)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om jordbruksoppjøret i 2001 med forslag om endrede bevilgninger på statsbudsjettet for 2001, endrede målpriser og andre vedtak etter at det lyktes å nå en forhandlingsløsning med jordbruksorganisasjonene. En omtale av Omsetningsrådets virksomhet i 1999 og 2000 er gitt i kapittel 10 i proposisjonen.

1.1 Grunnlag for og gjennomføring av jordbruksforhandlingene i 2001

St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon ble behandlet i Stortinget 9. mai 2000. I Innst. S. nr. 167 (1999-2000) sluttet flertallet i næringskomiteen seg til hovedpunktene i meldingen. Det legges til grunn at jordbruksoppjøret skal baseres på de mål og retningslinjer som er trukket opp for landbrukspolitikken gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000).

I Regjeringens langtidsprogram, St.meld. nr. 30 (2000-2001) er det formulert mål om å øke forbrukerrettingen i landbruket og landbruksbasert matproduksjon. Dette innebærer økt fokus på produktutvikling, etikk i produksjonen, kvalitet og akseptable priser. Både ut fra nasjonale hensyn og med tanke på framtidige utfordringer som følge av økt konkurranse, er det viktig å gjennomføre endringer i landbrukspolitikken som kan bidra til å redusere produksjonskostnadene og de offentlige overføringene til norsk jordbruk.

Næringskomiteen understreket i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) behovet for å forenkle virkemiddelsystemet i jordbruket. Flertallet forutsatte at dette blir fulgt opp av forhandlingspartene. Flertallet sa seg videre enig i at en slik forenkling ikke kan gjennomføres uten at det vil slå ulikt ut for enkeltbruk, men at slike utslag må aksepteres for at en nødvendig forenkling skal kunne gjennomføres.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag la 27. april 2001 fram et felles krav med ramme og fordeling. Kravet innebar økte inntektsmuligheter i avtaleåret 2001-2002 på 19 300 kroner pr. årsverk á 1 860 timer og utgjorde en økning i inntektsrammen på 1 540 mill. kroner i avtaleåret. Kravet ble foreslått finansiert med økte bevilgninger over kap. 1150 på 710 mill. kroner, målprisøkninger på 550 mill. kroner, en utvidelse av ordningen med jordbruksfradrag ved skatteligning og bortfall av grunnavgift på fyringsolje. Statens tilbud ble lagt fram 4. mai 2001. Tilbudet la til grunn at det er behov for betydelige kostnadsreduksjoner og omstillinger i hele matvarekjeden. Videre ble det forutsatt at reduksjon i merverdiavgiften på matvarer fra 1. juli 2001 blir utnyttet av jordbruket på en offensiv måte for å øke produksjon og inntekter i jordbruket. Det ble forutsatt at jordbruket har hatt en inntektsutvikling og inntektsmuligheter på linje med andre grupper i perioden 1999-2001. Jordbruket la 11. mai 2001 fram et revidert krav som grunnlag for videre forhandlinger. 19. mai 2001 ble partene enige om en ny avtale gjennom en underskrevet sluttprotokoll. Denne følger proposisjonen som trykt vedlegg. Den 5. juni ble partene enige om et tillegg til sluttprotokollen, vedrørende samdrifter i melkeproduksjonen. Denne ble oversendt Stortinget ved brev av 6. juni.

Det ble lagt til grunn et behov for inntektsvekst på 3,5 pst. og en kostnadsøkning på 2,5 pst. i avtaleåret. Dette gir isolert sett et rammebehov på vel 820 mill. kroner. Ved full testing av alle dyr for BSE finansiert gjennom økt næringsmiddelavgift fra 1. juli 2001 er merkostnaden for jordbruket beregnet til 110 mill. kroner på avtaleåret. Samlet utgjør dette et brutto rammebeløp på 930 mill. kroner. Innenfor rammen ble det forutsatt styrking av tiltak for økologisk landbruk, verdiskapingsprogrammet for norsk mat, samt miljøtiltak.

For jordbruksproduksjonen og den produsenteide omsetning og bearbeiding ble det beregningsmessig lagt inn en effektiviseringsgevinst på 330 mill. kroner. Det ble forutsatt at den inntekts- og nytteverdi jordbruket har av momsreformen og endringer i målprissystemet kan settes til 500 mill. kroner. Det ble videre foreslått en del forenklinger i virkemidlene over jordbruksavtalen for gjennomføring i oppgjøret, samt foreslått et mandat for utredning av videre forenklinger for gjennomføring ved forhandlingene i 2002. For å gi melkeprodusentene økt forhandlingsrom og flere tilpasningsmuligheter, ble det foreslått å åpne for kjøp og salg av melkekvoter direkte mellom produsenter innen fylker fra 2002.

1.2 Utviklingen i primærproduksjonen

Det vises til St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Stortingets behandling av denne i Innst. S. nr. 167 (1999-2000). I meldingen legges det vekt på behovet for å videreutvikle dokumentasjon av utviklingen i primærproduksjonen samt forenkling av resultatkontrollen. Resultatrapporteringen bygger på løpende statistikk over utviklingen av de ulike områder. Virkningene av betydelige endringer i virkemiddelbruken vil imidlertid først vise seg over tid.

Areal- og bruksutvikling, geografisk utvikling

Siden 1990 har totalt jordbruksareal i drift økt med ca. 4 pst. Arealet av fulldyrket jord er redusert igjen de seneste årene, men på grunn av en sterk økning i arealet av ikke-fulldyrket jord, viser det totale jordbruksarealet en fortsatt økning.

Totalt antall bruk i drift har gått ned fra 96 300 til 67 200 (30 pst.) i perioden fra 1990 til 2000. Gjennomsnittsarealet pr. bruk øker, og var på 155 dekar i 2000. Samtidig øker utleid areal og leid areal pr. driftsenhet. Antall driftsenheter med melkekyr er redusert med 26 pst. fra 1989 til 2000. Det var i 2000 registrert 20 700 bruk med melkeproduksjon, med gjennomsnittlig 14,4 kyr pr. bruk. De siste årene har etableringen av samdrifter i melkeproduksjon økt betydelig. Pr. mars 2001 er det registrert knapt 640 samdrifter. Av disse har 16 mer enn 3 deltagere.

Det er liten forskjell mellom regionene når det gjelder utviklingen i størrelsen på bruk. Når det gjelder geografisk fordeling av ulike produksjoner, har Trøndelag økt sin andel av fjørfeproduksjonen betydelig. Strukturendringen i retning av større bruk har gått raskest i Nord-Norge. Ifølge SSBs jordbrukstelling for 1999 var det 29 000 driftsenheter som hadde landbrukstilknyttet tilleggsnæring, utenom skogbruk.

Bygdeutviklingsmidlene

Bygdeutviklingsmidlene (BU-midlene) skal bidra til å fremme lønnsom næringsutvikling på bygdene innen og i tilknytning til landbruket. Fra og med 2000 er forvaltningen av de fylkesvise BU-midlene delt mellom Fylkesmannen og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). For 2000 fikk fylkene til sammen

tildelt 583 mill. kroner i BU-midler. Dette fordelte seg på 120 mill. kroner forvaltet av Fylkesmannen og 463 mill. kroner i bedriftsrettede midler forvaltet av SND. SND har laget rapporten "Fylkenes bruk av bygdeutviklingsmidler 2000". I proposisjonen er satt opp i tabellform fordelingen av midler og tiltak på de ulike formål, og hvor stor andel av tiltakene som er kvinnetiltak. Ser en bort fra endringer i ordningen, er antall tiltak på samme nivå som i 1999.

Sysselsetting og rekruttering

I 1999 stod jordbruket (inkl. jakt og viltstell) ifølge Statistisk sentralbyrå for 1,0 pst. av BNP, mens det stod for 2,8 pst. i 1980. Jordbruket stod for 4,7 pst. av samlet sysselsetting i 1999, målt som utførte timeverk. I tillegg leverer mange foretak og tjenester til landbruket, og det er en omfattende virksomhet knyttet til foredling og omsetning av landbruksvarer. Det ble utført 79 700 årsverk i jordbruket i 1999. Kvinner stod for en firedel av arbeidsinnsatsen. I 1998 var gjennomsnittsalderen på nye brukere 38 år, 35 år for menn og 42 år for kvinner. I 1999 var det en firedel som hadde landbruksutdanning, 38 pst. av de mannlige brukerne og 9 pst. av kvinnene. En vil ta initiativ til at det i samarbeid med næringens organisasjoner utarbeides et rapporteringssystem slik at utviklingen når det gjelder rekrutteringen til landbruket, kan dokumenteres bedre.

Miljø

Det er utarbeidet et opplegg for miljøprogram med miljøplan som prøves ut blant bønder i fylkene Østfold/Akershus og Oppland i 2001. Erfaringer fra utprøvingen skal bidra til utforming av et nasjonalt miljøprogram som er planlagt innført i 2003. I Kulturlandskapsovervåkingsprogrammet (3Q) foreligger status for arealstruktur, biologisk mangfold, kulturminner og tilgjengelighet for 10 fylker. Miljø- og ressursvernmidlene har bl.a. gått til oppfølging av nasjonal plan og handlingsplaner for genressurser. Disse tiltakene innebærer at det opprettes to nye genressursutvalg, for hhv. kulturplanter og skogstrær, i løpet av første halvår i 2001. I tillegg videreføres genressursutvalget for husdyr. Et nasjonalt genressursråd er etablert.

Økologisk landbruk

Ved utgangen av 2000 utgjorde økologiske arealer og arealer i karens til sammen ca. 2 pst. av totalt jordbruksareal. Omleggingstakten i 2000 var den laveste i siste 5-årsperiode. Andelen storfe og sau på økologiske bruk som er lagt om til økologisk produksjon, er økende. Den økologiske kraftfôrkrevende husdyrproduksjon er fremdeles svært lav.

Det norske regelverket for økologisk landbruksproduksjon ble revidert i 2000. Både regler for økologisk husdyrhold og planteproduksjon er revidert og de nye reglene er gjort gjeldende fra 2001. EU fastsatte i 1999 en ny forordning om økologisk husdyrhold, denne er nå implementert i det nye regelverket. Kravet om øko-

logisk frø og frømateriale innen 2004 og 100 pst. økologisk fôrandel innen 2005, er av de kravene i det nye regelverket det blir mest utfordrende å møte med norsk produksjon.

ECON Senter for økonomisk analyse AS (ECON) har evaluert tilskuddsordningen for økologisk landbruk, og konkludert med at tilskuddsordningen har hatt stor betydning for utviklingen av det økologiske landbruket i Norge. Pr. i dag er regnskapsdata for dårlige til å kunne sammenligne lønnsomheten i økologisk drift med konvensjonell drift. Det foreslås derfor at det etableres økologiske referansebruk.

Norges Forskningsråd har på oppdrag fra Landbruksdepartementet utarbeidet et forslag til forskningsstrategier og handlingsplan for økologisk landbruk som er oppfølging av jordbruksoppkjøret i 1999 og St.meld. nr. 19 (1999-2000). Det er anbefalt å øke de totale bevilgningene til forskning innen området fra 15 mill. kroner til 30 mill. kroner.

Produksjons- og markedsutvikling

Tilpasning av markedstilførslene og produksjonskapasiteten til etterspørselen er avgjørende for å utnytte de inntektsmulighetene jordbruksavtalen gir. For 2001 har Budsjettnemnda budsjettet med vesentlige forbedringer i markedsbalansen.

Produksjonstilpasningen innen melkeproduksjonen styres gjennom kvoteordningen, herunder kjøp- og salgsordningen. Meierileveransen av kumelk er fra 1990 til 2000 redusert med ca. 15 pst, og er i 2001 beregnet til om lag 1 535 mill. liter melk. På bakgrunn av daværende kunnskap om melkeforbruket og Norges forpliktelser knyttet til reguleringseksport i WTO-avtalen ble det i St.meld. nr. 19 (1999-2000) anslått at det vil være rom for produksjon av om lag 1 500 mill. liter melk.

Kostnadsutviklingen

På kostnadssiden er det i hovedsak bare kraftfôrkostnadene og i noen grad kapitalkostnader som er direkte påvirket av jordbruksoppkjøret. Kostnadsutviklingen er av avgjørende betydning for inntektsmulighetene i jordbruket. Fra 1999 til 2000 ble de totale kostnadene redusert med 2,5 pst. Både driftskostnadene og kapitalkostnadene ble redusert. Reduserte kraftfôrkostnader som følge av redusert volum er den viktigste enkeltfaktor. Budsjettnemnda har budsjettet med en kostnadsøkning på 2,1 pst. i 2001. Driftskostnadene er forutsatt å være stabile. Herav faller kraftfôrkostnadene med knapt 4 pst. Kapitalkostnadene er budsjettet å øke med 6 pst., hovedsakelig på grunn av budsjettet økning i realrenta i forhold til 2000. Både kostnadsøkningen/inntektstapet og virkningen av kompensasjonsforhandlingene (som gjaldt 1. halvår 2001) er inkludert i Totalkalkylen.

Inntektsutviklingen

For jordbrukere som selvstendig næringsdrivende er det flere forhold som påvirker inntektene det enkelte

år. Utøverne har selv ansvaret for å utnytte de muligheter jordbruksoppkjøret og markedet gir. I Totalkalkylens normaliserte regnskaper er sektorens totale vederlag til arbeid og egenkapital beregnet økt med 5,6 pst. fra 1999 til 2000. Pr. årsverk er det beregnet en inntektsøkning på 10,7 pst. Dette er i underkant av 5 prosentenheter mer enn forutsatt av Budsjettnemnda ifjor, etter oppkjøret. I budsjettet for 2001, før oppkjøret, er det totalt for sektoren regnet med en reduksjon i vederlag til arbeid og egenkapital på 10 pst., eller knapt 7 pst. pr. årsverk. Når virkningen av jordbruksfradraget inkluderes, er inntektene beregnet å øke med 15 pst. fra 1999 til 2000 og å reduseres med knapt 3 pst. fra 2000 til 2001. I toårsperioden 1999-2001 gir dette en økning på ca. 11,5 pst.

Netto overføringer i faste kroner var høyest i første halvdel av 1980-årene og er redusert fram til 1997. Budsjettoverføringene har økt etter 1997. Tall fra OECD viser at Norge sammen med Sveits, Korea, Japan og Island har den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene. Norge er at av de land med størst andel produksjonsnøytral støtte i forhold til total støtte. Det siste tiåret har det skjedd en betydelig dreining i virkemiddelbruken fra pristilskudd til mer produksjonsnøytrale virkemidler både i Norge og andre land, bl.a. for å redusere tilskuddenes produksjonsdrivende effekt og for å redusere intensiteten i produksjonen.

1.3 Utviklingen i foredlings- og omsetningsledd

Markedsordninger og handelpolitiske rammebetingelser har stor betydning for næringsmiddelindustri og omsetning, og landbrukspolitikken må i større grad ha fokus på alle ledd i kjeden fra jord til bord. Store deler av næringsmiddelindustrien er basert på norsk råstoff, samtidig som den i økende grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Hensynet til næringsmiddelindustriens utviklingsmuligheter, til forbrukerinteressene og til primærjordbrukets avsetningsgrunnlag gjør det viktig at industriens konkurransevne styrkes.

Flere forskningsinstitusjoner har lagt fram undersøkelser av prisutviklingen og arbeider med verktøy for løpende dokumentasjon av prisdannelse og prisutvikling på mat i ulike ledd helt fram til forbruker. Høsten 2000 presenterte Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Statistisk sentralbyrå (SSB) en undersøkelse av prisutviklingen på matvarer. Tallmaterialet i undersøkelsen oppdateres månedlig. I løpet av første halvår 2001 er det planlagt å legge fram flere nye undersøkelser, blant annet av grensehandel og prisforskjeller til andre land. Videre gjennomførte Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) i 2000 en sammenlignende prisundersøkelse av utvalgte grensehandelsvarer. På bakgrunn av resultatene fra prisutviklingsundersøkelsen høsten 2000 tok landbruksministeren initiativ til en framskyndet marginundersøkelse for kjøttprodukter. Det skal også gjennomføres en sammenlignende studie med Sverige og en under-

søkelse for grøntsektoren. Rapportene for alle disse prosjektene skal foreligge i løpet av første halvår 2001.

Spesielt utsatt for internasjonal konkurranse er bearbejdede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). Importen av RÅK-varer til Norge skjer i hovedsak fra EU. Utviklingen i råvareprisene i EU sammenlignet med Norge er således et viktig element i konkurransevilkårene for norsk næringsmiddelindustri, og må følges nøye. Sammen med utviklingen i råvarepriser er tollvernet for bearbejdede landbruksprodukter vesentlig for industrien. Det pågår forhandlinger i henhold til EØS-avtalen med EU om handelen med både basis- og bearbejdede landbruksvarer. De siste årene har RÅK-industrien svekket sin posisjon både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet.

Til tross for de endringer og tiltak som er satt i verk innen melkesektoren for å sikre en reell konkurranse, viser det seg at Q-meieriene har problemer med å oppnå lønnsom drift. Landbruksdepartementet har foreslått å etablere midlertidige ordninger, blant annet med et særlig tilskudd for små konsummelkmeierier. Samtidig ble det bestemt at NILF sammen med aktuelle samarbeidspartnere, skulle få i oppdrag å utrede forutsetningene for å etablere konkurranse i melkemarkedet generelt og i konsummelkemarkedet spesielt. Fristen ble satt til 1. juli 2002, og det skal etableres en referansegruppe for utredningen. Det er lagt til grunn at rammevilkårene i markedsordningen for melk skal vurderes på nytt i god tid før den midlertidige ordningen opphører 1. januar 2003.

1.4 Importvernet og internasjonale forhold

I gjeldende avtaleregulering forpliktet WTOs medlemsland seg til å starte nye forhandlinger et år før gjeldende avtale utgår. Forhandlingene startet derfor opp i mars 2000 med utgangspunkt i innebygd dagsorden, det vil si forhandlinger på områdene landbruk, tjenester og immaterielle rettigheter. Det er på norsk side bred politisk enighet om behovet for en ny omfattende forhandlingsrunde i WTO. Det er videre fra norsk side en hovedmålsetting å sikre handlingsrom for å føre en aktiv landbrukspolitik også i framtiden. Forhandlingene på landbruksområdet foregår i WTO Landbrukskomiteens spesialsesjon. I forhandlingenes første fase har blant annet virkningene av dagens Landbruksavtale så langt vært drøftet, herunder virkningen på verdenshandelen. I løpet av 2000 ble de ulike lands forhandlingsforslag, herunder Norges, lagt fram. 125 av 140 medlemsland har lagt fram til sammen 44 forhandlingsforslag på landbruksområdet. Det norske forhandlingsforlaget er nærmere beskrevet i proposisjonen.

I henhold til det norske general system of preferences (GSP) -ordningen er det fra 1995 tollfrihet for import fra minst utviklede land (MUL) for alle produkter unntatt korn, mel og kraftfôr. Regjeringen har besluttet at det innføres toll- og kvotefri markedsadgang fra 1. januar 2002 for alle produkter fra de land som til enhver tid er oppført på FNs MUL-liste. Eksis-

terende sikkerhetsmekanisme under GSP-systemet videreføres. Toll- og kvotefri markedsadgang gjøres gjeldende for korn, mel og kraftfôr fra 1. juli 2002. Markedsordningen for korn skal videreføres med Felleskjøpet som markedsregulator. Det etableres en sikkerhetsmekanisme for korn, mel og kraftfôr som administreres av Statens Landbruksforvaltning (SLF). Dagens overvåkningssystem gjennomgås og nødvendige tilpasninger gjennomføres innen ovennevnte ordninger iverksettes. Det må videre sikres at importen under ordningen reelt sett kommer fra MUL. De nåværende ordninger for import fra Botswana og Namibia videreføres.

Selv om landbrukspolitikken ikke er en del av EØS-avtalen, har utviklingen av EUs landbrukspolitik likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri på flere måter. Utformingen av EUs landbrukspolitik har også betydning for graden av sammenfall i interesser mellom EU og Norge i internasjonale prosesser som WTO-forhandlingene.

1.5 Hovedtrekk ved jordbruksoppgjøret i 2001

Rammen for oppgjøret

Ut fra Innst. S. nr. 167 (1999-2000) er det materialet fra Totalkalkylen som skal ligge til grunn for vurderinger av inntektsutviklingen for jordbruket samlet. Resultatene viser en inntektsutvikling fra 1999 til 2000 som er knapt 5 pst. bedre enn forutsatt i fjorårets oppgjør, og en noe bedre utvikling fra 1999 til 2001 enn for andre grupper. Regnskapsmaterialet fra driftsgranskningen skal i avtalesammenheng nyttes til å vurdere fordelingsmessige spørsmål og ikke inntektsutviklingen i totaljordbruket. Dette materialet viser utviklingen på enkeltbruk, og fanger ikke opp virkningen av strukturendringer og statlige midler til oppkjøp på melkekvoter og andre infrastrukturtiltak m.m. Driftsgranskningene viser en klart svakere utvikling enn Totalkalkylen. Ut fra en totalvurdering mener Regjeringen at jordbruket samlet sett har hatt en tilfredstillende inntektsutvikling fra 1999 til 2001, sammenlignet med andre grupper.

Både kostnadene og kompensasjonstiltakene, med justeringer av målpriser og tilskuddssatser som ble gjort ved de ekstraordinære forhandlinger i vinter, ligger inne i Budsjettneemndas materiale. De ekstraordinære kompensasjonsforhandlingene gjaldt for første halvår 2001, og jordbruket ble kompensert med 85 pst. av inntektstapet. Avtalen er basert på at denne kompensasjonsgraden videreføres til helårsbasis. På denne bakgrunn er avtalepartene enige om en ramme for avtaleåret 2001-2002 og fullt utslag på årsbasis - jf. tabell I nedenfor.

Avtalens målpriser økes innenfor en ramme på 300 mill. kroner på årsbasis. Partene legger opp til at målprisene bør knyttes til standardprodukter og den todeling av markedet som er formalisert gjennom landbruksmeldingen og verdiskapingsprogrammet, slik at jordbruket får økt incitament til å ta del i verdiskapingen i markedene for spesialprodukter. Fordelingsprofi-

len er basert på prinsippene fra Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000), ved at målprisøkningene får størst betydning på bruk der vareproduksjonen har stor betydning for inntekt og sysselsetting. Av dette vil 217 mill. kroner få virkning i avtaleåret 2001-2002. Bevilgningene over kap. 1150 økes med 40 mill. kro-

ner fra 1. januar 2002, og kompensasjon for tiltakene mot kugalskap videreføres og utvides til helårsvirkning med 85 mill. kroner på årsbasis. Til sammen gir dette en økning i rammen på årsbasis på 425 mill. kroner, jf. tabell I. I tillegg disponeres 148 mill. kroner av frigjorte midler på avtalen, jf. tabell II nedenfor.

Tabell I. Avtalens ramme for avtaleåret og på årsbasis (mill. kroner)

	Avtaleåret	Årsbasis
Målprisøkning fra 01.11.2001 (sau fra 01.09.01)	217	300
Bevilgningsendring, jordbruksavtalen fra 01.01.2002	40	40
Videreføring av BSE-tiltak til helårsbasis	85	85
Ramme, utenom engangsmidler	342	425
Kroner pr. årsverk	4 700	4 800

Tabell II. Disponering av engangsmidler innenfor avtalen (mill. kroner)

Prosjekter, økologisk landbruk	20
Radioaktivitet 2001	10
Oppkjøp melkekvoter	90
Tilføres Landbrukets utviklingsfond	20
Anlegg for animalsk avfall i Nord-Norge	8
SUM engangsmidler	148
Kroner pr. årsverk	2 000

Partene er enige om at Budsjettnemnda for jordbruket, ved beregning av antall årsverk i grunnlagsmaterialet for neste års forhandlinger, skal ta hensyn til reduksjon i timetallet pr. årsverk i jordbruket som oppfølging av utvidet ferie i andre sektorer.

Reduksjonen i merverdiavgiften fra 24 til 12 pst. innebærer en avgiftslettelse på 6,5 mrd. kroner, og forutsettes benyttet som basis for å styrke norsk matproduksjon, foredling og omsetning av matvarer og for å redusere grensehandelen. For å få et mer oversiktlig grunnlag for å vurdere prisutslaget for forbrukerne fra 1. juli 2001, innebærer avtalen at målprisene i hovedsak økes først fra 1. november.

Andre hovedpunkter

Verdiskapingsprogrammet for norsk matproduksjon, som ble vedtatt i jordbruksoppgjøret i år 2000, økes med 40 mill. kroner.

Bruken av midler til økologisk landbruk økes i avtaleperioden med om lag 50 mill. kroner til 125 mill. kroner, for å skape en rask vekst i produksjon og omsetning av økologiske produkter og for å kunne tilby forbrukerne økte volumer med økologisk produserte varer.

Avtalepartene er enige om at det innen jordbruksoppgjøret i 2002 skal foretas en utredning av virkemiddelbruken over jordbruksavtalen med sikte på forenklinger. I årets avtale er enkelte mindre ordninger avtalt

avviklet eller samordnet, det gjennomføres samordning av utbetalingstidspunkt for tilskudd og det åpnes for å yte produksjonstilskudd til driftsselskap/nye samarbeidsformer i andre produksjoner enn melk. De endringer i regelverk for tilskudd til samdrifter i melkeproduksjon som er foretatt, må ses i sammenheng med dette.

Markedsordningene er basert på at det legges til rette for konkurranse mellom samvirke og andre aktører i markedet. I prisutjevningsordningen for melk har det vært problemer knyttet til oppfølging av avtalens prisbestemmelser og til framskaffelse av det nødvendige tallmateriale for forvaltningen. Avtalepartene er enige om å drøfte oppfølging av prisbestemmelsene for melk høsten 2001 sammen med markedsregulator. Det etableres nå en ny markedsordning for korn med tilsvarende ansvarsfordeling som for de øvrige jordbruksprodukter. Det er viktig at Norske Felleskjøp følger opp sitt ansvar som markedsregulator på kornsektoren på en måte som gir tillit til markedssystemene på jordbrukssektoren.

I forhandlingene ble partene enige om å utrede en ordning med kjøp og salg av melkekvoter mellom produsenter nærmere. Også andre ordninger som kan øke fleksibiliteten kan vurderes. Arbeidet skal være avsluttet innen 15. februar 2002. På bakgrunn av målsettingene trukket opp i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) er partene i avtalen også enige om å sette ned en arbeidsgruppe som skal foreta en gjennomgang av aktuelle virkemidler, slik at landbruket i større grad kan bidra til å løse de samfunnsoppgaver næringen er tillagt. Arbeidet skal ses i sammenheng med forenklingsprosjektet.

Fordeling på priser og tiltak

Det er foretatt økninger innenfor en ramme på 2 pst. på målprisene. Dette er mindre enn den anslåtte generelle prisveksten for 2001. Regjeringen legger til grunn at utslaget i konsumprisindeksen som følge av denne målprisøkningen på jordbruksråvarer vil ligge under 0,1 pst.

1.6 Nærmere om sentrale politikkområder

En forbrukerrettet næringspolitikk

Forbrukernes tillit til maten er en grunnleggende forutsetning både for å opprettholde markedet og en tilfredsstillende økonomisk utvikling i jordbruket. En finner det derfor rimelig at dekning av kostnadene fordeles mellom næringen, forbrukerne og myndighetene.

For å nå målet om et riktig sammensatt kosthold, må ulike politikkområder ses i sammenheng. Norsk landbruk, omsetningsledd og helsemyndigheter står overfor en stor utfordring bl.a. forhold til anbefalingene om en fordobling av frukt- og grønnsakforbruket. Spesielle satsinger knyttet til ernæringsprosjekt over jordbruksavtalen er ordningen med frukt- og grønnsakabonnement i skolen og skolemilkordningen. Bevilgningene over statsbudsjettet til disse tiltakene videreføres på samme nivå.

Det er en målsetning å redusere forskjellene i forbrukerpriser mellom Norge og våre naboland. Grovt sett er imidlertid bare en tredjedel av forbrukerprisen knyttet til råvareprisene, og det er bare råvareprisene som omfattes av jordbruksavtalen. Senere ledd i matvarekjeden har derfor også stor betydning for at målsetningen kan nås. En fungerende konkurranse i matvaremarkedet og dokumentasjon på utviklingen gjennom videreutvikling av prisovervåkingssystemet er virkemidler offentlige myndigheter vil bruke aktivt for å bidra til at reformen i størst mulig grad fører til reduserte matvarepriser for forbrukerne og dermed til økte markedsmuligheter for jordbruket.

Momsreformen påvirker situasjonen for den konkurranseutsatte næringsmiddelindustrien ved at det norske markedet kan bli større dersom målsettingen om redusert grensehandel nås. Departementet vil understreke at en betydelig del av norsk matproduksjon møter konkurranse som RÅK-varer. Denne industrien skal sikres råvarepriser som, sammen med andre virkemidler, bidrar til likeverdige konkurransevilkår.

Verdiskapingsprogrammet for norsk matproduksjon startet opp i januar 2001. Hovedformålet med programmet er å bidra til høyere verdiskaping innenfor både primærproduksjon og foredling, jf. St.prp. nr. 82 (1999-2000). Ved å stimulere til en bedre utnyttelse av markedsmulighetene skal programmet bidra til å øke produksjon, omsetning og forbruk av spesialiserte matvarer, øke kvalitet, mangfold og valgmuligheter i matvaretilbudet samt øke omsetning av norske råvarer. SND har det operative ansvaret for gjennomføringen og bevilger fra programmets midler i et samarbeid med fylkesmannen. Verdiskapingsprogrammet har en tidshorisont på 10 år.

Prioriteringen ved tildelingen av midler fra verdiskapingsprogrammet må sees i sammenheng bl.a. med Regjeringens målsetting om at 10 pst. av det totale jordbruket skal være økologisk innen utgangen av 2009. Dette medfører at søknader om økologiske prosjekter prioriteres såfremt de også oppfyller de øvrige krav til tildeling av midler fra programmet.

En norsk merkeordning for landbruksprodukter, jf. Ot.prp. nr. 85 (2000-2001) og Innst. O. nr. 117 (2000-2001), vil være en integrert del av verdiskapingsprogrammet for matproduksjon. Produktene som skal inngå i merkeordningen, kan omfatte både volumprodukter og mer lokale produkter rettet mot nisjer i markedet. Merkeordningen vil kunne stimulere utviklingen av spesialiserte matvarer av høy kvalitet, basert på norske mattradisjoner, samt lokale og regionale matspesialiteter.

Forenklinger, målretting og utredninger av virkemiddelbruken

Frem til årets jordbruksoppgjør har Landbruksdepartementet foretatt en gjennomgang av virkemiddelsystemet over jordbruksavtalen i lys av St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Næringskomiteens innstilling. På bakgrunn av dette foreslo Statens forhandlingsutvalg i sitt tilbud en rekke forenklinger på enkeltordninger også i årets oppgjør. I arbeidet med å få til en avtale ble mange av disse forslagene i år utsatt, flyttet til utredninger eller kuttet ut. I forhandlingene ble partene enige om et mandat for gjennomgangen av virkemiddelbruken. Mandatet er nærmere omtalt i proposisjonen. Departementet har som målsetting å forenkle virkemiddelbruken over jordbruksavtalen ut fra følgende hovedprinsipper:

- Redusere antall ordninger
- Gjøre ordningene enklere for jordbrukere og forvaltningen, og om mulig mer målrettet
- Forenkle forvaltningssystemet for ordningene

I årets jordbruksoppgjør ble det enighet om flere tiltak som oppfyller ett eller flere av disse kriteriene.

Det er i dag mange bønder som ønsker å etablere samarbeid/samdrift. Dette gir blant annet bønder på de mindre brukene en ny mulighet for å kunne redusere sine kostnader og forbli aktive i næringen. Det er et stort behov for dette også i andre produksjoner enn melk. Partene er enige om at regelverket for produksjonstilskuddene endres slik at det åpnes for å kunne gi produksjonstilskudd til alle samdrifter/formelle samarbeid organisert i ulike selskapsformer. Det legges til grunn at bønder som velger å tilpasse seg gjennom samarbeid/selskap skal motiveres av reelle økonomiske og velferdsmessige fordeler, og ikke av tilskuddstilpasning. Dersom samarbeidet gir reduserte strukturkostnader skal man heller ikke opprettholde strukturprofilen i tilskuddene.

Bygdeutviklingsmidlene

Bruken av BU-midler skal, sammen med verdiskapingsprogrammene, bidra til at det tradisjonelle landbruket i større grad produserer det forbrukerne vil ha. En slik tilpasning vil også bidra i forhold til landbrukets behov for en positiv inntektsutvikling. Investeringer støttet med BU-midler må være lønnsomme, og de må bidra til å senke produksjonskostnadene. Nasjonale

markedsforhold må tas hensyn til slik at BU-støtte ikke bidrar til økt overproduksjon. Investeringer innen områder som har økende etterspørsel og områder som ikke har markedsdekning, bør prioriteres, slik at etterspørselen så langt det er mulig kan dekkes med norske produkter.

Økologisk landbruk

Interessen for økologisk mat er økende også blant norske forbrukere og det er viktig at det norske landbruket kan dekke etterspørselen etter slike varer. Det er en målsetting at 10 pst. av totalt jordbruksareal i Norge skal være økologisk innen 2010 forutsatt at det finnes et marked for avsetning av produktene. Det er beregnet at i overkant at 800 bruk i året må legges om for at arealmålsettingen skal nås. Stabile rammevilkår og langsiktighet i tilskuddsordningen vil være viktig for å få flere produsenter til å satse på økologisk drift. For å nå målsettingen for det økologiske landbruket, er det nødvendig å styrke innsatsen vesentlig, det foreslås derfor en økning på om lag 50 mill. kroner til 125 mill. kroner, hvorav 20 mill. kroner er engangsmidler.

Med bakgrunn i Norges Forskningsråds forslag til strategier for økologisk landbruk, økes avsetningen til forskning innen økologisk landbruk med 2 mill. kroner til 8 mill. kroner. For at 10 pst.-målet skal nås, er det viktig at sentralforvaltning, fylkesmenn, kommuner og veiledningsapparat kan fungere som pådrivere og kunnskapsformidlere. Avtalepartene er enige om at det avsettes 28 mill. kroner til en samlet målrettet satsing. Det er behov for en aktiv organisasjon som kan mål-bære de økologiske bøndenes behov ovenfor både avtalepartene og andre aktører. Det avsettes derfor 3,5 mill. kroner i støtte til de økologiske organisasjonene OIKOS og Biologisk-dynamisk forening. Av dette tildeles OIKOS 3,3 mill. kroner i etableringsstøtte og Biologisk-dynamisk forening 0,2 mill. kroner. En fungerende kontrollordning - i dag administrert av DEBIO - er sentral for å skape og opprettholde tilliten til økologiske produkter. Avtalepartene er enige om å bevilge 4 mill. kroner til nedskrivning av kostnader ved kontroll og oppgaver i tilknytning til kontrollordningen, og 0,5 mill. kroner til informasjonsarbeid. Dersom foredlings- og omsetningsledd inntar en mer aktiv holdning til økologisk produksjon, antas det at dette vil skape en effekt bakover i verdikjeden som vil være et incitament for produsenter til å legge om driften. utfordringer er spesielt knyttet til foredling og omsetning av økologisk kjøtt. Det foreslås derfor at det opprettes en midlertidig premieringsordning rettet mot kjøttbransjen og de aktører i foredlingsleddet som bidrar til å øke andelen av den økologiske kjøttproduksjonen som når butikkene som økologisk produkt. Det foreslås at ordningen avgrenses til å gjelde perioden 2002-2005.

Andre politikkområder

I St.meld. nr. 34 (2000-2001) Om distrikts- og regionalpolitikken er det lagt til grunn at kjønns- og livsfasoperspektivet er en forutsetning for utviklingen av

robuste samfunn. Utviklingen når det gjelder likestilling og rekruttering i landbruket går sakte. Landbruksdepartementet har i samspill med næringa og andre offentlige instanser, utarbeidet en ny strategi for likestilling og rekruttering til landbruket. Politikken må samordnes og knyttes sterkere opp mot den generelle regional- og distriktpolitikken.

Landbruk og matproduksjon er kunnskapsbasert virksomhet, og kravene til næringsutøverens kunnskaper i produksjonsfaglige spørsmål, driftsledelse og foretaksøkonomi vil være økende. Landbruksdepartementet har etablert en arbeidsgruppe med representanter fra fem fylker for å vurdere tiltak for å utvikle en mer kostnads- og formåls effektiv veiledningstjeneste i landbruket. Arbeidsgruppens hovedanbefaling er at det, bl.a. gjennom virkemiddelsystemet over jordbruksavtalen, stimuleres til samordning og organisering av landbrukets tjenestefordlings- og veiledningsvirksomhet i regionale kompetansesentra for landbruk.

De enkelte produksjonssektorene

En parts sammensatt arbeidsgruppe har gjennomgått jordbruksavtalens prisbestemmelser. Gjennomgangen omfattet målprissystemet og tilhørende avtalebestemmelser for kjøtt, egg, frukt og grønt. Prissystemet bør utformes slik at jordbruket kan få økonomisk gevinst av vellykkede satsinger på spesialprodukter. Varer som har en ekstra kvalitetsegenskap som tilkommer hos primærprodusent bør behandles særskilt når disse varene er nisjeprodukter, men likevel kommer inn under klassifiseringen som representantvare. Når det gjelder forskningsavgiften, mener partene at håndteringen av avgiften i forhold til målprisen bør være lik for alle sektorer når avgiftsgrunnlaget utvides. Forskningsavgift på landbruksvarer trekkes fra oppnådd pris før sammenligning med målpris.

Når ny markedsordning for korn innføres fra 1. juli 2001 oppheves statens kjøpeplikt på korn og erstattes med målpriser i jordbruksavtalen. Prisnedskrivningstilskudd, matkorntilskudd og prisutjevningsbeløp på råvarer til kraftfôr videreføres. Fraktordningene videreføres innenfor samme ramme som tidligere, 150 mill. kroner, men med endringer når det gjelder innfrakt/mellomfrakt. Landbruksdepartementet har fastsatt nye forskrifter for frakt av korn. Disse endringene er fastsatt ut fra en helhetsvurdering av den distriktpolitiske og konkurransemessige virkning av fraktordningene.

Statens forhandlingsutvalg foreslo i sitt tilbud at ordningen med kjøp og salg av kumelk-kvoter endres slik at det også åpnes for direkte kjøp og salg mellom brukere. I forhandlingene ble dette spørsmålet utsatt og lagt til en arbeidsgruppe. Ved kjøp og salgsrunden i 2001 legges det opp til at oppkjøp ut over 20 mill. liter kumelk selges ut igjen til produsentene. Bevilgningen reduseres med 77,1 mill. kroner til 20 mill. kroner i 2002. Det legges opp til at det resterende behovet i 2002 finansieres av engangsmidler.

Det gjennomføres flere endringer i regelverket for samdrift i melkeproduksjon, basert på at utbetaling av driftstilskuddet overføres til SLF - jf. proposisjonens omtale av tilskudd til samarbeidsformer og selskaper i andre produksjoner enn melk. Endringene vil normalt ikke få vesentlige økonomiske følger for samdrifter med inntil 3 medlemmer. For samdrifter med flere enn 3 medlemmer vil det bli iverksatt en overgangsordning.

Ved jordbruksoppgjøret i 2000 la partene til grunn at man oppnådde dispensasjon fra kravene i forskrift om prisopplysning for varer for spesielle produkter. Konkurransetilsynet har etter søknad vedtatt at varig unntak for prisopplysning utvides til å omfatte salat og kinakål. For de øvrige omsøkte grønnsakene er det gitt midlertidig dispensasjon frem til 1. juli 2001.

1.7 Endringer i statsbudsjettet for 2001

I stortingsproposisjonen foreslås endringer i statsbudsjettet for 2001 som følger av de bestemmelser som inngår i den inngåtte jordbruksavtalen for avtaleperioden 2000-2001, 2. avtaleår. I jordbruksavtalen er det foreslått endringer som innebærer en økning i bevilgningene over kap. 1150 med 40,0 mill. kroner. Inntektsbevilgningen på kap. 4150 post 80 videreføres uendret på 134,0 mill. kroner, men økes i 2001 med en engangsbevilgning på 8 mill. kroner.

De fleste av bevilgningsendringene i den inngåtte avtalen får først budsjettvirkning i 2002.

Bruttobevilgningene i 2001 for kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen, vil bli økt med 8 mill. kroner, fra kr 12 555 008 000 til kr 12 563 008 000.

Brutto inntektsbevilgning for kap. 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m., vil bli økt med 8 mill. kroner, fra kr 134 000 000 til kr 142 000 000.

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Innledende merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Erling Brandsnes, Gunnar Breimo, Mimmi Bæivi, Karin Kjølmoen, Kjell Opseth og Rita Tveiten, fra Kristelig Folkeparti, Randi Karlstrøm og Jon Lilletun, fra Høyre, Ansgar Gabrielsen og Ivar Kristiansen, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm, fra Senterpartiet, lederen Morten Lund, fra Venstre, Leif Helge Kongshaug, og representanten Terje Knudsen, viser til at det foreligger en fremforhandlet jordbruksavtale mellom staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Avtalen innebærer bl.a. at målprisene økes innenfor en ramme på 300 mill. kroner på årsbasis. Bevilgningene over kapittel 1150 økes med 40 mill. kroner fra 1. januar 2002. Kompensasjon for tiltakene mot kugalskap videreføres og utvides til helårsvirkning med 85 mill. kroner. Til sammen gir dette en økning i rammen på årsbasis på 425 mill. kroner. I tillegg til dette disponeres 148 mill. kroner av frigjorte midler i avtalen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, viser til sluttprotokollen hvor partene innledningsvis skriver følgende:

"Partene viser til Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon. Utformingen av de landbrukspolitiske virkemidlene er basert på disse premisser."

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, viser til sine merknader ved behandlingen av ovennevnte stortingsmelding der komiteflertallet bl.a. mente at det må føres en aktiv landbrukspolitikk som sikrer aktive utøvere en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper i samfunnet. I den forbindelse pekte det samme komiteflertallet på at en god utnytting av markedsmulighetene, økt mangfold, et balansert marked, strukturelle endringer og fornuftige kostnadstilpasninger i økende grad vil få betydning for at en slik inntektsutvikling kan oppnås.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det ifølge departementet ved vurderingen av rammen er foretatt en helhetsvurdering av disse forhold. Det er lagt til grunn at det er behov for kostnadsreduksjoner og omstillinger i hele matvarekjeden og at reduksjonen i merverdiavgiften på matvarer blir utnyttet på en offensiv måte for å øke produksjon og inntekter i jordbruket.

Etter disse medlemmers syn vil det foreliggende forhandlingsresultat gi en balansert tilpasning til de utfordringene de internasjonale forholdene representerer både for primærproduksjonen og næringsmiddelindustrien. Disse medlemmer vil likevel peke på de utfordringene som den konkurranseutsatte RÅK-industrien møter og at denne industrien er spesielt avhengig av konkurransedyktige rammebetingelser, noe som også omfatter råstoffleveranser til akseptable priser. Disse medlemmer har merket seg at bevilgningen til prisnedskrivning og eksportstøtte er økt med 10 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Videre vil grensehandelen sannsynligvis fortsatt være en utfordring selv om merverdiavgiften for matvarer blir halvert fra 1. juli 2001.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre har merket seg at prisforhandlingene i Sverige har gitt økt produsentpris på kr 1,50 pr. kg storfekjøtt, mens den blir kr 0,50 i Norge.

Komiteen vil understreke at produkter fra norsk landbruk og norsk landbruksindustri i stadig større grad utsettes for konkurranse fra andre land med betydelig lågere kostnadsnivå. Landbruket og landbruksindustrien er derfor svært avhengig av at det føres en politikk som holder inflasjonen og lånerentene nede, samtidig som RÅK-ordningen kan tilføres midler for å utligne deler av kostnadene som industrien møter.

Komiteen mener i tillegg at landbruket må gis konkurransedyktige skatte- og avgiftsvilkår.

Komiteen viser til det sterke fokus i St.meld. nr. 19 (1999-2000) på landbrukets produksjon av trygg mat som grunnlag for næringens bidrag til bosetting og sysselsetting. De siste mat- og dyrehelseskandaler i Europa har for alvor satt fokus på sammenhengen mellom den landbrukspolitikken som føres, og faren for etablering og spredning av matbåren smitte. Komiteen vil understreke at maten som omsettes i Norge er og skal være trygg. Krav om stadig billigere mat skal ikke imøtekommes på bekostning av krav til trygg mat som produseres på en miljømessig bærekraftig måte og med strenge krav til dyrevelferd. Komiteen vil påpeke at både tradisjonelt landbruk og økologisk landbruk skal tilfredsstillende dette kravet.

Komiteen deler den oppfatning at sykdomssituasjonen i Europa gir grunn til ettertanke og årvåkenhet også i Norge, men kan ikke se at det på dette området er grunnlag for store endringer i den politikken som ble trukket opp i St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon, som fikk bred tilslutning i Stortinget våren 2000. En videreføring av denne politikken vil ikke føre til en svekkelse av den tillit norske forbrukere har til norsk mat og matproduksjon.

Komiteen mener at produksjon og foredling av matvarer i større grad enn tidligere må utnytte lokale produktvarianter og nisjer i markedet, med sikte på å oppfylle forbrukernes ønske om et bredere produktspekter. I denne sammenheng vil komiteen peke på at offentlige myndigheter må myke opp reguleringer og forskrifter som kan bidra til å hindre en slik utvikling.

Komiteen vil understreke viktigheten av å ha en nasjonal matproduksjon, ikke minst av beredskapsmessige hensyn. Dette har betydning for omfanget og innretningen på omdisponering av dyrket mark eller dyrkbar mark til andre formål.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen mener man ikke må hindre alternativ utnyttelse av dyrket eller dyrkbar mark som kan forenes med hensynet til langsiktig matvaresikkerhet.

Komiteen mener at det norske landbruket er en tradisjonsrik næring som bærer viktige verdier i forskjellige deler av landet videre fra generasjon til generasjon. Komiteen vil vise til Innst. S. nr. 8 (2000-2001) der en samlet komite sier at

"landbrukssektoren omfatter jordbruk, skogbruk, reindrift og etablering av nye landbruksrelaterte næringer. Landbruksnæringen bidrar til å oppfylle viktige samfunns mål som trygg matproduksjon og matforsyning, stabil bosetting i distriktene og en bærekraftig ressursforvaltning. Dessuten bidrar norsk landbruk til å opprettholde kulturlandskaper og tradisjoner som andre næringer nyter godt av. I første rekke gjelder dette turist og reiselivsnæringen. Komiteen viser videre til at landbruket har et medansvar for å sikre det

biologiske mangfoldet og ivaretagelse av ulike naturbiotoper."

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, er enig i en slik vurdering, og vil understreke at de viktige samfunnsmålene som det norske landbruket oppfyller, slik næringskomiteen enstemmig uttrykker det i Innst. S. nr. 8 (2000-2001), krever en helhetlig landbrukspolitikken som både ivaretar strukturen i landbruket og den enkelte brukers økonomiske vilkår. Dessuten mener flertallet at landbrukspolitikken må innrettes på en slik måte at den maten som blir produsert har høy kvalitet og er helsemessig trygg. Dette er nødvendig for at forbrukerne skal ha tillit til den maten som produseres i Norge. Flertallet vil i denne sammenheng vise til Innst. S. nr. 8 (2000-2001) der en enstemmig komité sier at:

"Komiteen vil videre peke på at et hovedmål for mat og ernæringspolitikken må være at maten skal være sunn, og at forbrukerne føler seg trygge på dette. Komiteen understreker i denne sammenheng god merking og informasjon generelt og vil fortsatt understreke behovet for å kvalitetssikre merking av matvarer. Komiteen vil for øvrig vise til de mange matpolitiske skandalene og problemer med farlige dyresykdommer som har slått inn over landbrukssektoren i flere land på kontinentet. Forbrukernes tillit til landbruksproduktene fra disse landene har blitt betydelig svekket."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at norsk landbruk, til tross for et stadig sterkere fokus på billigere mat i de senere år, fortsatt har en struktur som gir klare fortrinn i forhold til dyrehelse og sunn og kvalitetsmessig god mat. Herunder vil flertallet fremheve:

- små og spredte produksjonsenheter som gir lavt smittepress
- lite omfang av import og handel med levende dyr
- norsk klima og topografi reduserer smittepresset og behovet for plantevernmidler
- dyrefôr fritt for salmonella, hormoner, antibiotika og genmodifiserte bestanddeler

Flertallet ønsker å videreføre disse fortrinnene i norsk landbruk, og konstaterer samtidig at norsk landbruk har betydelig tillit hos forbrukerne. Flertallet har for øvrig merket seg at de ilagte handelsrestriksjoner for å unngå munn- og klovsyke ble respektert omtrent 100 pst.

Flertallet mener at ivaretagelse av de hensyn i utformingen av norsk landbrukspolitikken som en samlet næringskomité i Innst. S. nr. 8 (2000-2001) stiller seg bak, må gjenspeiles i de årlige jordbruksforhandlingene.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det er en hovedoppgave for landbrukspolitikken å

legge til rette for at den enkelte næringsdrivende kan utnytte sine evner og ressursene på bruket best mulig. Det krever at eiendomsretten og råderetten over landbrukseiendommer gjenreises og at reguleringer som hemmer den frie yrkesutfoldelsen i næringen avskaffes. I tillegg til å åpne for økt mangfold vil Høyres landbrukspolitikk gjøre det mulig å forbedre lønnsomheten gjennom reduserte kostnader i produksjonen og gjennom økte inntektsmuligheter i markedet.

Disse medlemmer mener de forverringene i rammevilkårene for samdrifter som Regjeringen legger opp til med et øvre tak både for tilskudd og størrelsen på samdriftene, er uakseptabel. Disse medlemmer minner om at da Høyre i fjor ga subsidiær tilslutning til det opplegget Regjeringen la frem for Stortinget, var det en sentral forutsetning at vilkårene for samdrifter ikke skulle forverres. Disse medlemmer legger vekt på at samdrift er en rasjonell produksjonsform som gjør det mulig for yrkesutøvere i landbruket i fellesskap å utnytte stordriftsfordeler og styrke lønnsomheten i produksjonen. Samdrift gir dessuten deltakerne større næringsmessig handlefrihet og bedre muligheter til å organisere fritiden slik de selv vil. Jordbruksavtalen for 2001 innebærer at bønder som på bakgrunn av de signalene Stortinget tidligere har gitt, har gått sammen og investert i samdrift, nå opplever at rammevilkårene blir til dels dramatisk forverret. Samtidig reduseres bunnfradraget med 1 000 kroner. Målsettingen om en utflating av tilskuddsstrukturen som ble påbegynt i fjor, er dermed for alle praktiske formål forlatt. Disse medlemmer understreker at dette må sees i sammenheng med de kraftige skatte- og avgiftsøkningene sentrumspartiene og Arbeiderpartiet ble enige om i 2001. Reduksjonen i avskrivningssatsene på maskiner og utstyr er en særlig belastning for de næringsdrivende som nylig har investert eller planlegger å investere. Slik rammes den mest fremtidsrettede delen av jordbruket. Også økningen i el-avgiften og avgiften på fyringsolje rammer jordbruket hardt. Disse medlemmer kan ikke akseptere den forverringen av rammevilkårene for de mest fremtidsrettede delene av norsk landbruk som Regjeringen legger opp til, og vil derfor stemme imot årets jordbruksoppgjør.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 167 (2000-2001) om norsk landbruk og matproduksjon samt til egen særmerknad.

2.2 Rammen for oppgjøret

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg at materialet fra Totalkalkylen, som skal ligge til grunn ved vurderingen av inntektsutviklingen for jordbruket samlet, viser en inntektsutvikling fra 1999 til 2000 som er knapt 5 pst. bedre enn forutsatt i

fjorårets oppgjør, og en noe bedre utvikling fra 1999 til 2001 enn for andre grupper.

Videre har flertallet merket seg at det for 1999 er beregnet et brutto inntektstap for kjøtt og egg på ca. 800 mill. kroner som følge av overproduksjon og prissvikt i forhold til målprisene. I tillegg kommer prissvikt i melkeproduksjonen.

I avtalesammenheng skal regnskapsmaterialet fra driftsgranskningene nyttes til å vurdere fordelingsmessige spørsmål og ikke inntektsutviklingen i totaljordbruket. Dette materialet viser utviklingen for enkeltbruk og flertallet har merket seg at driftsgranskningene viser en klart svakere utvikling enn Totalkalkylen. Videre har flertallet merket seg at det er foretatt økninger i målprisene innenfor en ramme på 2 pst., noe som er mindre enn den anslåtte generelle prisveksten for 2001.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre peker på at samtidig viser beregninger fra Budsjettmemnda for jordbruket en gjennomsnittlig inntekt i jordbruket på kr 153 800 pr. årsverk à 1 875 timer, dvs. omlag halvparten av inntektsnivået for andre grupper.

Disse medlemmer har observert at det både i år og ved tidligere forhandlinger har vært uenighet mellom partene om hvilke år som skal legges til grunn for beregning av inntektsutviklingen. I den forbindelse vil disse medlemmer oppfordre partene om å bli enig om en varig metode, slik at årlige inntektsvariasjoner blir fanget opp og lagt til grunn på en ensartet måte.

Når det gjelder kostnadene knyttet til tiltak mot kugalskap, aksepterer komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, at disse dekkes gjennom en tredeling mellom næringen, forbrukerne og staten. Flertallet har merket seg at den tidligere avtalte kompensasjonsgraden overfor jordbruket på 85 pst. av inntektstapet blir videreført til helårsbasis. For øvrig har flertallet merket seg at avtalen er basert på at forbudet mot bruk av kjøttbeinmel videreføres og at det er lagt til grunn at det blir full testing av alle storfe over 30 måneder i Sverige og Finland, men at Norge ikke vil gå lenger i testing enn våre naboland. Flertallet har også merket seg at kostnadene ved eventuell ekstra testing vil bli finansiert gjennom økt næringsmiddelavgift.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, vil uttrykke tilfredshet med at partene kom fram til en omforent avtale, etter at partene på vanlig måte ved denne type forhandlinger reduserte sine primære krav.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har også merket seg de positive uttalelsene som i ettertid er kommet fra de to faglagene.

Disse medlemmer finner det ikke riktig å gi noen vurdering av jordbrukets krav så lenge det foreligger en avtale som partene er blitt enige om og som i følge de samme partene bygger på Stortingets premisser, jf. Innst. S. nr. 167 (1999-2000). En hovedmålsetting for norsk jordbruk er som kjent å sikre langsiktig forsyning av trygg mat. Disse medlemmer legger til grunn at landbrukets organisasjoner ikke vil undertegne en avtale som ikke ivaretar deres medlemmers interesser på en akseptabel måte og som ikke tilfredsstiller kravet om trygg mat.

Disse medlemmer viser for øvrig til at partene i avtaleteksten viser til Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon, og sier seg enig i at utformingen av de landbrukspolitiske virkemidlene er basert på disse premisser. Disse medlemmer vil videre peke på at Statens fremgangsmåte i forhandlingene, basert på sonderinger, er i samsvar med tidligere praksis og avklaringen mellom partene den 7. mai 2001, jf. kap. 2.3. i proposisjonen. Disse medlemmer kan på denne bakgrunn ikke se at det er grunnlag for den kritikk som rettes mot Regjeringen fra sentrumspartiens side.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil uttrykke tilfredshet med at det er oppnådd en avtale mellom partene i jordbruksoppgjøret. Disse medlemmer konstaterer at jordbrukets forhandlingsutvalg har vist god forhandlingsvilje for å oppnå en avtale denne gang etter at forhandlinger med arbeidspartiregjeringer har endt med brudd for en eller begge organisasjonene i alle år etter 1990. Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen i jordbruksforhandlingene ikke har lagt opp til en inntektsutvikling i jordbruket som er parallell med sammenlignbare grupper. Disse medlemmer mener at jordbrukets krav i forhandlingene bygger på Stortingets vedtak om inntektsutviklingen fra mai 2000 ved behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000). Disse medlemmer vil her referere til Innst. S. nr. 167 (1999-2000) der flertallet i komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre sier at "det må føres en aktiv landbrukspolitikk som sikrer aktive utøvere i jordbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper i samfunnet". Ut fra dette har disse medlemmer forståelse for jordbrukets krav om økte priser og overføringer for å sikre framtidig forsyning av trygg mat ut fra de forutsetninger som Stortinget har lagt til grunn. Disse medlemmer kan ikke se at det er realisme i de forutsetninger som er lagt til grunn i Regjeringens tilbud bl.a. om store innsparinger i matindustrien til fordel for primærproduzentene. Forutsetningen om vekst i nettoinntektene på 500 mill. kroner som følge av redusert matmoms, er langt fra realistisk. Disse medlemmer viser til brev datert 30. mai 2001 fra Norsk landbrukssamvirke til næringskomiteen, der det heter:

"Det er ikke realistisk å forvente en effektivisering i industrien som er sterk nok til å kompensere for kostnadsstigning og volumfall. Det må derfor aksepteres en prisutvikling på norskproduserte matvarer som gjenspeiler den generelle lønns- og prisutviklingen i Norge."

Disse medlemmer konstaterer at den inngåtte avtale gir en inntekt pr. årsverk i landbruket i 2001 på om lag 160 000 kroner, og at inntektene har øket med til sammen 15 000 kroner de siste tre år. Samtidig har inntektene i sammenligningsgruppen økt med 38 000 kroner. Disse medlemmer mener at inntektsnivået og utviklingen i inntekt er betydelig svakere enn det som trengs for å sikre rekrutteringen til næringen og vedlikeholde og modernisere driftsapparatet som trengs.

Disse medlemmer vil peke på at en betydelig del av inntektsveksten i 2000 skyldes oppkjøp av melkekvoter. Dette er en inntektsvekst som i stor grad går til de som trapper ned, og ikke til de som satser på ei framtid i næringa.

Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen unnlot å møte jordbrukets reviderte krav med et nytt tilbud, men forhandlet videre ut fra en uformell skisse med noe økte rammer som ikke ville bli fremmet som forslag for Stortinget ved et eventuelt brudd i forhandlingene. Disse medlemmer mener en slik strategi mangler sitt sidestykke i andre forhandlinger og medfører at forhandlingene knapt kan kalles reelle. En trussel om innteksreduksjon dersom man ikke aksepterer statens tilbud, er udemokratisk og neppe i samsvar med vanlig forhandlingspraksis.

Disse medlemmer har merket seg at det inngår i avtalen at landbruket skal bære 15 pst. av de ekstraordinære kostnadene som følger av forbudet mot å bruke kjøttbeinmjøl, og at kostnadene som følge av utvidet testing for kugalskap skal dekkes ved en økning av næringsmiddelavgiften, m.a.o. av forbrukerne, jf. St.prp. nr. 84 (2000-2001). Disse medlemmer vil vise til sine respektive merknader i Innst. S. nr. 160 (2000-2001) og mener fortsatt at både bønder og forbrukere som har protestert mot økt handel med levende husdyr og dyrefôr skal holdes økonomisk skadesløse ved jakt på smitte som kan skyldes slik import.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen konstaterer at Norges forpliktelser som WTO-medlem og behovet for å prioritere offentlige kjerneområder og et lavere skatte- og avgiftsnivå, ikke gjør det mulig å øke overføringene til landbruket over statsbudsjettet.

Disse medlemmer minner om at dette også er i tråd med flertallets syn i Innst. S. nr. 243 (1998-1999):

"Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre mener at Regjeringen i det videre arbeidet med Stortingsmeldingen om landbrukspolitikken også må legge til grunn målsettingen om lavere næringsoverføringer."

Disse medlemmer konstaterer samtidig at det verken er ønskelig eller på sikt mulig å øke inntektene til landbruket gjennom høyere matvarepriser. Den omfattende grensehandelen, endringene i EUs landbrukspolitikk og behovet for reduksjoner i skjermingsstøtten, gjør det nødvendig å redusere de norske matvareprisene. Alternativet til å begynne på arbeidet med å redusere kostnadsnivået og matvareprisene i dag, er en mer dramatisk omlegging om noen år. Fortsatt høye norske matvarepriser vil derfor ha store negative konsekvenser for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Disse medlemmer viser til at dette er i tråd med vurderingene i St.meld.nr.19 som en enstemmig komité sluttet seg til i Innst. S. nr. 167 (1999-2000):

"Komiteen er enig i vurderingene av behovet for å redusere forskjellene i matvarepriser til våre naboland. Det er behov for å redusere grensehandelen og få folk i større grad til å velge norske matvarer."

Komiteens medlemmer fra Høyre mener halveringen av matmomsen fra 1. juli verken er et tilstrekkelig eller velegnet virkemiddel for å nå denne målsettingen. Disse medlemmer viser til at Høyre i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett i Innst. S. nr. 325 (2000-2001) foreslår enkelte innsparinger på kap. 1150 Til gjennomføring av Jordbruksavtalen. Samtidig fremmer Høyre forslag om lavere drivstoffavgifter, lavere el-avgift og lavere avgift på fyringsolje som også kommer jordbruket til del.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til næringskomiteens behandling av St.prp. nr. 52 (2000-2001) om tiltak mot kugalskap, tiltak overfor Q-meieriene og tiltak innenfor reindriftsnæringen hvor det fremkom at disse medlemmer mente at de samlede kostnader for tiltak mot kugalskap skal finansieres over statsbudsjettet.

Disse medlemmer hevder at staten også i tiden fremover må bære det fulle økonomiske ansvar for kostnader vedrørende tiltak.

Disse medlemmer viser for øvrig til egen særmerknad.

2.3 Hensynet til forbrukerne

Komiteen viser til at hensynet til forbrukerne var et hovedelement i St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon, både med hensyn til sikring av trygg mat og akseptable priser. En framtidig rettet næringspolitikk må ta forbrukernes krav og preferanser på alvor. Når det gjelder avtalens konsekvenser for prisutviklingen har komiteen merket seg at Regjeringen legger til grunn at den avtalte målprisøkningen på jordbruksråvarer vil gi et utslag på konsumprisindeksen på under 0,1 pst.

Utviklingen av kugalskap og munn- og klovsyke i Europa har på en spesiell måte satt fokus på spørsmålet om trygg mat. Situasjonen understreker behovet for å

se hele matvarekjeden i sammenheng og å ha pålitelige kvalitetssystemer hele veien fra jord til bord. Komiteen er enig med Regjeringen i at de økte kostnadene i matproduksjonen og for det offentlige for å sikre forbrukerne trygg mat, er nødvendige. Forbrukernes tillit til maten er en grunnleggende forutsetning både for å opprettholde markedet og en tilfredsstillende økonomisk utvikling i jordbruket.

I St.meld. nr. 19 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon, ble også betydningen av å redusere pridforskjellen til våre naboland understreket.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, forutsetter at redusert matmoms vil få merkbar betydning i så måte. Komiteen viser videre til at det grovt sett bare er en tredjedel av forbrukerprisen som er knyttet til råvareprisene og at det bare er råvareprisene som omfattes av jordbruksavtalen. Komiteen er derfor enig med Regjeringen i at det er viktig å følge med i prisutviklingen på alle ledd i verdikjeden helt fram til forbruker.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, viser til den stadig økende etterspørselen etter større mangfold innen matproduksjonen. Valgmuligheter er etter hvert blitt et sentralt forbrukerkrav som må imøtekommes. Denne utviklingen gir store muligheter for økt verdiskaping innen norsk jordbruk. Flertallet er på denne bakgrunn enig med departementet om betydningen av at målprissystemet utvikles slik at ikke jordbruksavtalens prisbestemmelser hindrer jordbruket i å oppnå en merpris på spesialprodukter. Det er viktig at prissystemet utformes slik at jordbruket kan få økonomisk gevinst av vellykkede satsinger på denne type produkter.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil peke på at de nyeste undersøkelsene om marginene for ulike ledd i verdiskapingskjeden bare omfatter de to siste år. Disse medlemmer mener det må være av interesse å trekke inn det som har skjedd i årene før 1999 da det er mye som tyder på at sluttledet har skaffet seg solide marginer etter at produsentprisene for alvor ble kuttet fra midt på 90-tallet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre mener det fra enkelte politikere og fra media er fokusert mye mer på lave matpriser enn det som er i forbrukernes interesser. Flere undersøkelser viser at de fleste forbrukere vektlegger trygg og rein mat, godt vareutvalg, god tilgjengelighet langt mer enn billig mat. Disse medlemmer mener dette bekreftes av at de butikker som ligger høyt i pris i avisenes undersøkelser ikke mangler kunder, og at kiosker og helsekostbutikker som ligger aller høyest i pris, er de som øker sin omsetning aller mest.

Disse medlemmer vil vise til den nyeste pris-sammenligning fra Norsk Landbrukssamvirke og Norges Eksportråd omtalt på NTB sine nyhetssider 19. mai 2001 som viser at Oslo er Europas 5. billigste hovedstad når matprisen sammenholdes med normallønna. Etter momsreduksjonen vil Oslo krabbe opp på tredjeplass på denne listen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til at merverdiavgiften på matvarer halveres fra 1. juli. Uten at det foretas gjennomgripende forandringer i jordbrukspolitikken som styrker konkurransen i foredlingsleddene og matvarekjedene, reduserer kostnadene, og legger forholdene til rette for privat initiativ og mer rasjonelle driftsløsninger, er det fare for at effekten av halvert matmoms blir mindre enn ventet og etterhvert vil avta. Det er fare for at både myndighetene, landbrukets organisasjoner, foredlingsbedriftene og matvarekjedene bruker halveringen av matmomsen som et hvileskjær i arbeidet for lavere matvarepriser. Disse medlemmer konstaterer at denne prosessen allerede har begynt. Det fremgår av proposisjonen at det var halveringen av matmomsen som ga rom for en økning av målprisene på 2 pst. fra 1. november. Reduksjonen i merverdiavgiften har dermed bidratt til å flytte fokus vekk fra kostnadsreduksjoner og lavere matpriser. Disse medlemmer understreker at det ikke er rom for en reformpause i norsk landbrukspolitikk.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til egen særmerknad.

2.4 Verdiskapingsprogrammet for norsk matproduksjon

Komiteen har merket seg at det er registrert prosjektskisser/-søknader med et samlet søknadsbeløp som er dobbelt så stort som de disponible midlene og at det ikke er avsatt midler til den kompetansesatsingen som programmet legger til grunn.

Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, ser derfor positivt på at partene er blitt enige om å øke bevilgningene til verdiskapingsprogrammet med 40 mill. kroner. Flertall har videre merket seg at søknader om midler til økologiske prosjekter vil bli prioritert såframt øvrige krav til tildeling blir oppfylt. På bakgrunn av ambisjonene på dette området synes en slik prioritering riktig og nødvendig.

Når det gjelder opprinnelsesmerking, som vil være et viktig element for å stimulere utviklingen av spesialiserte matvarer av høy kvalitet, viser komiteen til sin innstilling angående Ot.prp. nr. 85 (2000-2001).

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen har

vært positive til etableringen av et verdiskapningsprogram. Disse medlemmer vil likevel understreke at verdiskapning er næringens eget ansvar. Det forutsettes derfor en betydelig medvirkning og medfinansiering fra jordbruket og næringsmiddelindustrien. Disse medlemmer er derfor uenig i økte bevilgninger til verdiskapningsprogrammet over jordbruksavtalen.

Disse medlemmer viser for øvrig til Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon.

2.5 Forenkling av virkemiddelbruken

Komiteen har merket seg at partene er enige om at det innen jordbruksoppgjøret 2002 skal foretas en utredning av virkemiddelbruken over jordbruksavtalen med sikte på forenklinger. Dette skal skje innenfor de hovedmålsettingene som gjelder for landbrukspolitikken, jf. St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon, samt Innst. S. nr. 167 (1999-2000). Komiteen vil understreke betydningen av at det foretas en konsekvensutredning av foreslåtte endringer der det fokuseres på effekter for struktur og sysselsetting, slik det er forutsatt i mandatet. I den forbindelse viser komiteen til sin merknad ved behandlingen av jordbruksoppgjøret for 2000, der departementet blir bedt om å foreta en gjennomgang av virkemidlene med sikte på å vurdere om de distrikts- og bosettingsmessige hensyn kan målrettes bedre. Det er viktig at næringen deltar aktivt i dette arbeidet bl.a. gjennom referansegrupper, slik det er lagt opp til.

Komiteen gir også sin tilslutning til at partene setter ned en arbeidsgruppe som skal foreta en gjennomgang av aktuelle virkemidler, slik at landbruket i større grad kan bidra til å løse de mangesidige samfunnsoppgavene Stortinget har trukket opp.

Komiteen har for øvrig også merket seg at visse forenklinger allerede blir gjennomført i årets jordbruksavtale.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen mener avtalepartene og den fremforhandlede avtalen ikke tar de kostnadsutfordringene landbruket står overfor, på alvor. Skal man kombinere behovet for lavere matvarepriser og reduserte overføringer med bedre inntektsmuligheter for yrkesutøvere i landbruket, må det legges til rette for kostnadsreduksjoner gjennom færre reguleringer og rådighetsbegrensninger. I tillegg må konkurransen innenfor ulike deler av landbruket styrkes. Nye begrensninger innenfor samdrift og eksisterende konsesjonsregler innenfor husdyrhold, er eksempler på reguleringer som hindrer næringsutøvere i landbruket i å utnytte potensialet for lavere kostnader og mer optimal produksjon. Disse medlemmer mener det må gjøres grep som motvirker det betydelige inntektsbortfallet som svin-, egg-, og fjørfeprodusenter opplevde i forbindelse med målprisreduksjonene i fjor. Kraftfôrprisen burde reduseres

og husdyrkonsesjonsloven avvikles eller liberaliseres. Loven påfører produsentene betydelige merkostnader og hemmer utviklingen mot en mer rasjonell husdyrproduksjon. Disse medlemmer vil fjerne konsesjonsgrensene i smågris-, slaktegris-, egg- og kyllingproduksjonen som er direkte relatert til bruksstørrelse, og erstatte disse med regler som ivaretar hensynene til dyrevern, etikk, og miljø. Disse medlemmene vil derfor fremme forslag om avvikling av konsesjonsgrenser gitt i medhold av lov om ervervsmessig husdyropphold.

2.6 Økologisk landbruk

I St.meld. nr. 19 (1999-2000) foreslo regjeringen Bondevik som målsetting for en ytterligere økologisering av norsk landbruk at 10 pst. av totalt jordbruksareal skal være økologisk innen 2010, under forutsetning av at det finnes et marked for avsetning av produktene. Stortinget sluttet seg til denne målsettingen. Komiteen har merket seg at dette innebærer at i overkant av 800 bruk må legge om pr. år. Dette understreker at målsettingen må anses som ganske ambisiøs og vil kreve spesielle tiltak over et vidt spekter. At bare 18 pst. av den økologiske melkeproduksjonen kom ut til forbrukerne som økologisk vare i 2000 sier også noe om utfordringene. Komiteen konstaterer at partene har kommet til enighet om mange konstruktive tiltak som vil trekke i riktig retning. Økningen i bevilgningen til forskning er spesielt positivt. Det samme kan sies om styrkingen av innsatsen når det gjelder informasjon og veiledning og at ansvaret for dette gis en mer regional forankring.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, mener at en omlegging til økologisk produksjon vil stille betydelig krav til økt kompetanse hos primærprodusentene. De økologiske brukene er, og vil også i framtida være spredd over hele landet. IKT har særlige fortrinn når det gjelder å knytte enkeltpersoner og grupper sammen, og må være et hovedelement i en kompetansesatsing og formidling av praktiske erfaringer mellom brukerne. Det vil i denne sammenheng være avgjørende å sikre NORSØK som et uavhengig forsknings- og kompetansesenter med ansvar for å sikre utøverne i næringa tilstrekkelig omleggingskompetanse.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 222 (2000-2001).

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen minner om at Fremskrittspartiet under visse gitte forutsetninger har gitt sin støtte til en ytterligere økologisering av landbruket med en andel på inntil 10 pst. ved utgangen av 2009.

Disse medlemmer mener at nye og alternative driftsformer vil bidra til større trygghet til de matvarer som blir produsert. Derfor er det viktig at primærepro-

duzentene ser markedsmulighetene ved økologisk produksjon bl.a. for å kunne styrke sin stilling i et mer konkurranseutsatt marked.

Disse medlemmer vil peke på at dagens driftsformer i jordbruket har bidratt til sterkt å forverre miljøsituasjonen. Utviklingen av økologisk landbruk kan bidra til å redusere miljøskadene fra jordbruket.

Disse medlemmer vil minne om at Fremskrittspartiets målsetting for norsk landbruk er å etablere en økonomisk effektiv landbruksnæring med et sterkt redusert behov for interne støtteordninger. Disse medlemmer kan likevel akseptere offentlig støtte til økologisk produksjon for en begrenset periode for å hjelpe frem et fullgodt markedssystem. For øvrig mener disse medlemmer at forbrukerne må betale eventuelle merkostnader for økologisk dyrkede produkter direkte i markedet.

Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon.

2.7 Kjøp og salg av melkekvoter

Komiteen har merket seg at partene er enige om å utrede en ordning med kjøp og salg av melkekvoter direkte mellom produsenter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, viser i den anledning til jordbrukets multifunksjonelle rolle slik den er beskrevet i St.meld. nr. 19 (1999-2000). Dersom denne rollen skal innfris er det bl.a. viktig at melkekvoter ikke blir solgt over for store avstander. Det er store forskjeller når det gjelder våre fylkers geografiske utstrekning.

Enkelte fylker er ikke større enn noen av våre største kommuner, mens for eksempel et fylke som Nordland dekker et areal tilsvarende 5-6 andre fylker til sammen. Uansett hvilken ordning utvalget skulle komme fram til, må størrelsen på de geografiske områdene kvotene skal kunne flyttes innenfor, vurderes nøye.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at de opprinnelige regionene for omsetning av melkekvoter kan være egnede omsetningsområder.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre konstaterer at fjorårets oppgjør og årets avtale hver for seg eller samlet ikke gir mulighet til inntektsutvikling for jordbruket på linje med andre grupper. Dette fordi andre grupper har fått betydelig større kronemessige påslag enn jordbruket. Når jordbruket i utgangspunktet ligger på et nivå som tilsvarer om lag 50 pst. av alle andre grupper i samfunnet, blir det på denne måten umulig å oppfylle St.meld. nr. 19 (1999-2000) sitt krav om en inntektsutvikling som sikrer rekruttering til næringa. Som et minste mål må jordbruket over tid gis kronemessig utvikling på linje med andre grupper og avstanden må også reduseres.

Disse medlemmer er kjent med at partene i jordbruksoppgjøret er enige om å utrede en ordning med kjøp og salg av melkekvoter direkte mellom produsenter. Disse medlemmer ønsker at det norske landbruket skal være basert på mindre enheter, og frykter at en ordning med kjøp og salg av melkekvoter direkte mellom produsenter kan føre til at store kvoter blir samlet på få hender. Disse medlemmer er derfor skeptisk til en slik ordning.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til forslaget fra statens forhandlingsutvalg om at ordningen med kjøp og salg av kumelkkvoter endres, slik at det åpnes for direkte kjøp og salg mellom brukerne. Disse medlemmer finner det uheldig at dette spørsmålet ble utsatt fordi det ville bidra til å øke tilpasningsmulighetene og handlingsrommet for melkeprodusentene.

Disse medlemmer mener melkeproduksjonen innenfor den eksisterende landbrukspolitikken må tilpasses markedet. Derfor bør det blant annet innføres et mer fleksibelt system for kjøp og salg av produksjonskvoter for melk slik at produksjon lettere kan overføres til bruk der forutsetningene for mer rasjonell drift foreligger.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen mener at en omfordeling av kvoter ikke bør begrenses til region- eller fylkesnivå fordi kvotene til fordeling lett kan bli for små.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende."

2.8 Markedsordningen for melk

Komiteen understreker de senere års brede landbrukspolitiske enighet om å legge til rette for mer konkurranse i matvarekjeden. Økt åpenhet omkring reguleringsystemene er en viktig rammebetingelse for å etablere likeverdige konkurransebetingelser for alle aktører, særlig innenfor meierisektoren. Forutsigbarhet og langsiktige avkastningsmuligheter er en forutsetning for å få nyinvesteringer i foredlingsindustrien, og derigjennom økt aktivitet, konkurranse og mangfold i markedet.

Komiteens flertall alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, vil derfor understreke alvoret i at Statens forhandlingsutvalg fant det nødvendig å påpeke det ansvaret som påligger markedsregulator i å implementere jordbruksavtalen og følge opp de prisbestemmelser som til enhver tid gjelder. I Statens tilbudsdokument, kap. 6.5, fremgår det videre at:

"I de siste årene har det vært mye turbulens omkring forvaltningen av prisutjevningsordningen for melk. Mye av problemene har ligget i markedsregulators manglende oppfølging av avtalens prisbestemmelser og vanskeligheter med å framskaffe det nødvendige prismateriale for forvaltningen. Dette gjelder både kvaliteten og formen på datamaterialet samt oppfølgingen av de tidsfrister forvaltningen setter. Dette har blant annet medført behov for opprettinger i ettertid. Dette virker svært uheldig og kan på lengre sikt bidra til å svekke markedsordningen."

Flertallet mener økt åpenhet om konkurransebetingelser, som priser og øvrige vilkår, er avgjørende i et slikt konkurranseregime. Flertallet påpeker derfor at den drøfting av sentrale rammevilkår for melk som er omtalt i sluttprotokollen fra forhandlingene, må skje i en åpen dialog også med de uavhengige aktørene, dvs. ikke bare være et tema for avtalepartene og markedsregulator. Flertallet vil særlig peke på at prisutjevningsordningen og etterkontrollen av denne er en avgjørende konkurransepolitisk og forbrukerpolitisk rammebetingelse som det er viktig at de ulike aktørene har tillit til.

2.9 Samdrifter

Når det gjelder samdrifter, er komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, av den oppfatning at det ikke er ønskelig å stimulere til enheter som er svært store etter norske forhold. At det settes et øvre tak pr. samdrift på 500 000 liter synes derfor fornuftig. Det er imidlertid viktig at ordningen håndteres så fleksibelt at den ikke forhindrer fornuftige og reelle samarbeidsløsninger der lokale forhold tilsier dette. På denne bakgrunn ber flertallet departementet følge den økonomiske utviklingen for etablerte samdrifter med flere enn tre deltakere og som rammes negativt av avtalen.

Komiteen viser for øvrig til tilleggsprotokoll av 5. juni 2001, oversendt fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet med brev av 6. juni 2001 (vedlagt), der partene er blitt enige om visse justeringer for samdrifter i melkeproduksjonen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil vise til at resultatet av jordbruksforhandlingene i noen grad har redusert støtteordningene ved samdrift. Disse medlemmer mener at dette er i tråd med tidligere vedtak i Stortinget. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til Innst. S. nr. 167 (1999-2000) der det heter at:

"Flertallet mener bruken av tilskuddsordningene ikke skal gi uønskede produksjonsdrivende effekter. Flertallet mener det trengs en begrensning i antall deltakere for å sikre at samdriften består av aktive brukere, og i melkekvote pr. samdrift for å hindre etablering av industrielt orienterte driftsenheter. Flertallet ber departementet på dette grunnlag komme tilbake til

Stortinget med forslag til begrensning i forbindelse med proposisjonen om jordbruksforhandlingene våren 2000."

Disse medlemmer vil vise til at øvre grenser for samdrift har blitt vedtatt tidligere av Stortinget.

Disse medlemmer fastholder at det fremdeles er behov for en øvre begrensning av antall bruk pr. samdrift, og viser til at det var enighet om ei grense på max. tre deltakere ved forhandlingene i 1999. Disse medlemmer mener det nå fører til betydelige problemer at denne delen av avtalen ikke ble respektert av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener forverringene i rammevilkårene for samdrifter er uakseptabel. Samdrift er en rasjonell og praktisk produksjonsform som gjør det mulig å utnytte stordriftsfordeler og styrke lønnsomheten i melkeproduksjonen. Samdrift gir deltakerne større muligheter til å utvikle annen virksomhet i tilknytning til landbruket og til å organisere fritiden slik de selv ønsker. Disse medlemmer minner om at Stortinget gjentatte ganger har avvist forslag om forverringer i rammebetingelsene for samdrifter. Både i Innst. S. nr. 243 (1998-1999) om jordbruksoppgjøret 1999 og Innst. S. nr. 219 (1999-2000) om jordbruksoppgjøret 2000 sikret et flertall bestående av Arbeiderpartiet og Høyre samdriftens rammebetingelser. Ved å endre standpunkt har Arbeiderpartiet og Regjeringen skapt betydelig usikkerhet og svekket forutsigbarheten for denne delen av næringen.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen har registrert at de nye reglene i årets jordbruksoppgjør innebærer et kvotetak på 500 000 liter melk med samdrift og sier seg uenig i dette.

Disse medlemmer viser til at samdrift er en rasjonell produksjonsform som gjør det mulig for yrkesutøvere i landbruket i fellesskap å utnytte stordriftsfordeler. Videre bidrar ordningen til lavere priser til forbruker og mindre utgifter for staten. Disse medlemmer kan derfor ikke se at det er særskilte grunner til å begrense mulighetene for samdrift.

2.10 Pelsdyrnæringen

Under henvisning til den offentlige debatten om pelsdyrnæringens framtid i Norge finner komiteen grunn til å vise til sin enstemmige merknad ved behandlingen av St.meld. nr. 19 (1999-2000). Komiteen pekte her på den rolle denne næringen kan spille som bidragsyter til opprettholdelse av gårdsbruk gjennom utstrakt kombinasjonsdrift.

Det vises for øvrig til at pelsdyrnæringen vil bli vurdert i forbindelse med ny stortingsmelding om dyrevern/dyrevelferd som ventes ferdig i løpet av 2002.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre kon-

staterer at landbruksministeren har skapt betydelig usikkerhet om pelsdyrnæringens framtid ved ikke å utelukke at dagens pelsdyrhold kan bli forbudt som følge av den forestående gjennomgang av dyrevelferd. Disse medlemmer slutter seg til at også pelsdyrhold og pelsdyrenes dyrevelferd må vurderes i forbindelse med den forestående gjennomgang av dyrevelferd, men mener det er grunn til å understreke at dagens pelsdyrhold er i samsvar med dyrevernloven. Disse medlemmer vil også understreke at pelsdyrnæringen i dag har en viktig rolle som avtaker av avfallsprodukter.

2.11 Fordelingsprofilen

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, viser til St.meld. nr. 19 (1999-2000), jf. Innst. S. nr. 167 (1999-2000) der det ble forutsatt at strukturprofilen i tilskuddsordningene skulle reduseres, særlig for areal- og kulturlandskapstilskuddet. I forbindelse med jordbruksoppgjøret 2000 ble slike tiltak gjennomført. Flertallet har merket seg at ytterligere strukturgrep av samme karakter ikke er foretatt i årets avtale.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener landbrukspolitikken må legges om for å sikre en bedre utnyttelse av evner, kretsløpsressurser og produksjonsutstyr i landbruket. Rekrutteringen til jordbruket er avhengig av at arbeidsinnsats i landbruket i fremtiden gir inntektsmuligheter. Innsats, initiativ og rasjonell drift må lønne seg. Disse medlemmer ønsker derfor en omlegging av tilskuddsordningene slik at det gis mer lik støtte per dekar og pr. husdyr, uavhengig av gårdens størrelse. Tilskuddsordningene skal stimulere til rasjonell drift enten bruket er stort eller lite. Disse medlemmer er kritiske til at den beskjedne utjevningen av strukturprofilen i tilskuddsordningene som Regjeringen foretok i fjor, ikke følges opp i år. Regjeringen anbefaler tvert imot en reduksjon i bunnfradraget på 1 000 kroner. Summen av det flate inntektsfradraget for næringsdrivende i jordbruket, redusert bunnfradrag og dårligere rammebetingelser for samdrifter hindrer en nødvendig omstillingsprosess i norsk landbruk.

Disse medlemmer mener tilskuddene til landbruket gradvis må legges om til vederlag for landbrukets produksjon av kollektive goder som matvareberedskap, kulturlandskap og bosetting, mens inntektene av den løpende produksjonen i størst mulig grad bør komme fra markedet.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til egen særmerknad.

2.12 Andre forhold

Nye regler for enhetsprising

Komiteen viser til brev av 7. juni 2001 fra departementet til komiteen (vedlagt) og ber departementet

sammen med Konkurransetilsynet foreta en ny vurdering av tolkingen av det relevante EU-direktivet, spesielt hva angår artikkel 2, pkt. b, hvor det heter:

"b) "pris per måleining" den endelege prisen, medrekna meirverdiavgift og alle andre avgifter, for ein kilo, ein liter, ein meter, ein kvadratmeter eller ein kubikkmeter av vara, eller for ei anna einiskild mengdeining som er utbreidd og vanleg i bruk ved marknadsføring av særskilde varer i den aktuelle medlemsstaten."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre har merket seg at det fra 1. juli 2001 vil bli nye krav til enhetsprising i kg for de fleste grønnsaker. Disse medlemmer er kjent med at dette skyldes vedtak fattet av Konkurransetilsynet, med basis i EU-direktiv. Disse medlemmer viser til brev av 5. juni 2001 fra Norsk Gartnerforbund til Stortingets næringskomité der det blir pekt på at det ikke blir gitt varig unntak fra forskrift om prisopplysning for produktene blomkål, brokkoli, stangselleri, agurk og purre, og at dette vil føre til betydelige konsekvenser for produsentene med merarbeid/merkostnader med sortering og pakking. Norsk Gartnerforbund skriver videre i sitt brev at dette er i strid med protokollen fra fase II-forhandlingene i 2000 der det heter at

"Partene legger til grunn at man oppnår dispensasjon fra kravene i forskrift om prisopplysning for varer når det gjelder blomkål, stangselleri, kinakål, brokkoli, agurk og purre. Unntaket for disse produktene kommer i tillegg til øvrige produkter hvor det foretas prisnoteringer pr. bunt."

Disse medlemmer mener Konkurransetilsynets vedtak vil føre til redusert konkurranse i markedet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen forutsetter at Konkurransetilsynet er best skikket til å vurdere hvilke tiltak som gir best konkurranse i markedet.

Organisert beitebruk

Komiteen viser til at det innen ordningen Organisert beitebruk i dag finnes 80 pst. av de vel 2,1 mill. sauene som går på utmarksbeite (950 beitelag, 17 000 medlemmer). Gjennom en systematisk oppbygging av ordningen gjennom 30 år med organisert tilsyn og sanking, ulike investeringer og andre målrettede fellestiltak, har man lyktes med å tilrettelegge for en fortsatt bruk av utmarksbeitene som grunnlag for næring og bosetting, på samme tid som tap av dyr på beite er blitt redusert - estimert til 5 000-6 000 dyr pr. år. Denne organiseringen har også spilt en viktig rolle med tanke på økte problem med rovviltskader, manglende gjerdehold, økte krav til dyrevelferd, tiltak i forbindelse med utbrudd av husdyrsykdommer og radioaktivt nedfall m.m.

Komiteen har merket seg at avtalepartene er blitt enige om at det nedsettes en arbeidsgruppe som skal vurdere alle beitetilskuddene med sikte på samordning. Komiteen forutsetter at en eventuell samordning ivaretar de positive sidene ved dagens samarbeidsordning.

Ammekuproduksjon

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at et bruk med 14 ammekyr vil få en årlig inntekt på om lag 51 200 kroner. Disse medlemmer har merket seg at en gjennomsnittlig ammekubesetning har fått større inntektsøkning enn andre produksjoner og at produksjon av ammeku på melkebruk er betydelig styrket. Omlegging av tilskuddsordningen til ammeku har i år medført at større besetninger kommer noe dårligere ut. Disse medlemmer har imidlertid merket seg at det store flertall av ammekyrprodusentene kommer bedre ut økonomisk med årets jordbruksavtale.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil vise til at ammekyr-produksjon pr. i dag er den driftsform som er dårligst betalt i jordbruket. Disse medlemmer viser bl.a. til referansebruksberegningene der et bruk med 14 ammekyr før resultatet av årets jordbruksoppgjør hadde en årlig inntekt på 38 000 kroner pr. årsverk. Disse medlemmer vil videre vise til at dette bruket etter årets avtale vil kunne få en årlig inntekt på om lag 50 000 kroner pr. årsverk (eks. inntektsfradraget). Disse medlemmer er kjent med at resultatet av årets jordbruksforhandlinger vil gi en styrket økonomi for de minste og de største produsentene, mens de mellomstore ammekyr-produsentene vil få en inntektsreduksjon som en følge av årets avtale. Disse medlemmer er bekymret for at de lave inntektene fra ammekyr-produksjon på sikt vil bidra til at flere forlater produksjonen. Dette kan føre til større import av storfekjøtt enn i dag, og dermed også svekket tillit til den maten som kjøpes i Norge. Disse medlemmer vil advare mot en slik utvikling, og mener at både staten og jordbrukets organisasjoner i neste års forhandlingsopplegg bør prioritere ammekyr-produksjon.

Komiteens medlemmer fra Høyre reagerer på at avtalepartene er blitt enige om å endre tilskuddsreglene for ammekyr slik at den tidligere flate tilskuddssatsen heretter blir differensiert med en markert småskalaprofil. Denne utviklingen er i strid med St.-meld. nr. 19 (1999-2000) og flertallets merknader i Innst. S. nr.167 (1999-2000):

"Flertallet er enig i at det er nødvendig å omfordele jordbruksavtalens økonomiske virkemidler i retning av bruk som har ressursgrunnlag til å gi et viktig bidrag til sysselsetting og inntekt."

Disse medlemmer konstaterer at ammekyrprodusenter tilbyr kjøtt av høy kvalitet som det er mulig å få en merpris for i markedet. Ammekalv er et spesial-

produkt og representerer nettopp den type produksjon som Verdiskapingsprogrammet skal stimulere til. Skal norsk jordbruk tilby forbrukerne økt mangfold og kvalitet og også konkurrere utenfor Norge, må det legges bedre til rette for nisje- og spesialprodukter. Disse medlemmer er derfor forundret over at Regjeringen og faglagene bevisst har valgt å forverre rammevilkårene for produsenter som har mer enn 16 ammekyr. Dette føyer seg dessverre inn i et mønster der Regjeringen gjennom årets jordbruksoppgjør og skatteopplegg rammer de produsentene som har satset på fremtidsrettede produksjonsformer og nye produkter. Disse medlemmer er uforstående til at Regjeringen på denne måten undergraver det Verdiskapingsprogrammet som den selv tok initiativet til og slik hindrer moderniseringen av jordbruket.

2.13 Særmerknad fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til den fremforhandlede avtale mellom staten og jordbrukets organisasjoner som innebærer en økning i rammen på 425 mill. kroner i tillegg til 148 mill. kroner i frigjorte midler.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen i årets jordbruksoppgjør ikke gir sterke signaler til jordbruket om nødvendigheten av en kraftig kursomlegging. I en tid hvor utviklingen skyter fart, må alle, inklusive tradisjonelle primærnæringer, være innstilt på og motivert for endringer i struktur og rammebetingelser.

Disse medlemmer er uenige i at myndighetene har valgt å prioritere overføringer av ca. 12,5 mrd. kroner som kommer i tillegg til skjermingsstøtten og annen støtte som ligger utenfor avtaleverket, til utøvere innen en enkelt næring. Enorme overføringer tilflytes jordbruket hvorav en høy prosentandel er deltidshobbybønder.

Disse medlemmer vil hevde at WTO-prosessen og Agenda 2000 i EU understreker betydningen av fleksible og kostnadseffektive markedsløsninger. Utviklingen bærer bud om gradvis økt konkurranse for norske jordbruksprodukter. Dette bekrefter behovet for en effektiv produksjon, foredling og omsetning av jordbruksvarer. Disse medlemmer er derfor tilhengere av en raskere og mer målrettet tilpasning av norsk jordbruk til en internasjonal konkurranse situasjon og ønsker således en sterkere nedbygging av tollvernet for jordbruksvarer enn det WTO-avtalen forplikter Norge til.

Disse medlemmer vil minne om at ressursløsning på grunn av det jordbrukspolitiske styringssystemet er grundig dokumentert. Uten at det reduserer landets selvforsyning kan sysselsettingen i jordbruket reduseres fra dagens antall årsverk til 23 000 årsverk. En forutsetter optimal bruksstørrelse, og at den beste teknikken benyttes.

Disse medlemmer mener det planøkonomiske system, med et stort antall støttetiltak og administrerte priser, har stimulert til overproduksjon som i neste omgang har krevd et omfattende virkemiddelsystem for å holde nede eller bli kvitt deler av produksjonen. Det som kan kalles et gass-bremssystem blir brukt samtidig med at offentlige midler blir nyttet først til å øke produksjonen for deretter å sette inn tiltak som reduserer eller fjerner det som produseres. Disse medlemmer vil i denne sammenheng peke på at omsetningsloven har gitt Omsetningsrådet fullmakt til å kreve inn avgifter på jordbruksprodukter med den hensikt å regulere markedet. Dette har gitt samvirket privilegier og dermed begrenset mulighetene til konkurranse fra private aktører som har hatt et ønske om å etablere seg i markedet.

Disse medlemmer mener at en ny landbrukspolitikk, gjennom en entreprenørskapsmodell, vil kreve en radikal endring av rammebetingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv.

Disse medlemmer vil fremheve at et sentralt element i dette vil være å styrke den private eiendomsretten. Det krever blant annet at lovene som regulerer eiendomsomsetningen fjernes. Landbrukseiendommene må kunne omsettes fritt til gjeldende markedspriser. Bo- og drivepliktsbestemmelser i odels- og konsesjonslovene må fjernes. Videre reduserer konsesjonsplikten og offentlig fastsatte eiendomspriser entreprenørenes forventninger og investeringslyst fordi de risikerer å ikke få avkastning for kapitalen som blir investert i gårdsbruket.

Disse medlemmer hevder at konkurranse er den viktigste forutsetning for et godt entreprenørmiljø. Det innebærer at de etatene og ordningene som hindrer dette, bør avvikles. Det gjelder selve jordbruksavtalen og de forvaltningsoppgaver som den er med og finansierer. Videre bør alle former for produksjons- og markedsreguleringer som begrenser eller hindrer konkurransen avvikles. Produksjonskvoter og begrensninger for husdyrproduksjon bør avskaffes, og fri etablering i alle produksjoner gjenoprettes. Disse medlemmer vil kun beholde produksjonsbegrensninger som sikrer miljøet, for eksempel krav om spredde areal for husdyrgjødsel. Denne typen krav ødelegger ikke konkurransen i markedet.

Disse medlemmer mener landbrukets aktører må basere sin virksomhet på produksjon som er bedriftsøkonomisk riktig og ikke på subsidierte særordninger. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til Fremskrittspartiets resept som blant annet bygger på en god økonomisk politikk med skatte- og avgiftslettelse samt fjerning av hindrende lover, regler og forskrifter.

Disse medlemmer mener den gjeldende kompliserte jordbruksavtale, hvor produsentene legger opp sin virksomhet basert på tilskudds- og reguleringsordninger, og hvor et stort byråkrati er koplet til generelt uoversiktlige forhold, må erstattes av et markedsbasert konkurranse system. Fremskrittspartiet vil at dagens

ressursødende ordninger endres til fordel for miljøet, til styrke for næringsutøverne som ønsker å forbli i yrket og til fordel for forbrukerne. Disse medlemmer vil videre minne om Fremskrittspartiets prinsipielle syn som innebærer at jordbruksavtalesystemet må avvikles. Jordbruksnæringen må finne sin plass blant vanlige produksjoner som søker et marked i friest mulig konkurranse. I en nedbyggingsfase for støttetiltak og jordbrukssubsidier kan bevilgningene foretas over statsbudsjettet. Innenfor dagens overføringssystem med en jordbruksavtale vil disse medlemmer prioritere produksjonsuavhengige støtteordninger. Videre vil Fremskrittspartiet stille seg positiv til modeller som i sterkere grad skiller hobbydrift fra yrkesutøvere med heltids innsats i jordbruket.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Forslag til ny jordbruksavtale bifalles ikke."

"Eksisterende ordning med jordbruksavtale oppheves."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbrukssubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor jordbruket i sammenheng med statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger."

"Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å disponere jordbrukssubsidier for den resterende del av inneværende budsjettår med en ramme på 2 250 mill. kroner lavere enn det vedtatte budsjett på kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av omsetningsloven."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om gradvis reduserte tollsatser for import av jordbruksvarer med sikte på å oppnå reell konkurranse fra industriland og utviklingsland i det norske markedet."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om avvikling av konsesjonsgrenser gitt i medhold av lov om ervervmessig husdyrhold."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som ikke begrenses til fylkes- og/eller regionnivå, men gjøres landsomfattende."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen:

Forslag 1

Forslag til ny jordbruksavtale bifalles ikke.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om avvikling av konsesjonsgrenser gitt i medhold av lov om ervervmessig husdyrhold.

Forslag fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

Forslag 4

Eksisterende ordning med jordbruksavtale oppheves.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbrukssubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor jordbruket i sammenheng med statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Forslag 6

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å disponere jordbrukssubsidier for den resterende del av inneværende budsjettår med en ramme på 2 250 mill. kroner lavere enn det vedtatte budsjett på kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av omsetningsloven.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om gradvis reduserte tollsatser for import av jordbruksvarer med sikte på å oppnå reell konkurranse fra industriland og utviklingsland i det norske markedet.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som ikke begrenses til fylkes- og/eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Betegnelse	Kroner
1150	50	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m. Fondsavsetninger, økes med	<u>6 050 000</u>
		fra kr 1 604 560 000 til kr 1 610 610 000	
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med	<u>7 000 000</u>
		fra kr 230 500 000 til kr 223 500 000	
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med	<u>3 600 000</u>
		fra kr 1 747 370 000 til kr 1 750 970 000	
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med	<u>9 650 000</u>
		fra kr 6 771 524 000 til kr 6 761 874 000	
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , økes med	<u>15 000 000</u>
		fra kr 1 798 454 000 til kr 1 813 454 000	
4150	70	Tilbakebetaling av tilskudd til reguleringsanlegg, <i>bevilges</i> med	<u>8 000 000</u>

II

Stortinget samtykker i at Landbruksdepartementet i 2001 kan omdisponere inntil 10 mill. kroner av overført beløp på kap. 1150 post 70 til dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i kjøtt mv.

III

Stortinget samtykker i at totalrammen for bruk av midler fra Landbrukets utviklingsfond, eksklusive administrasjonsutgifter, fastsettes til 1 013 mill. kroner for 2002 og forvaltes etter retningslinjene som er trukket opp i kapittel 7.3 og 8.2.1. Landbruksdepartementet gis fullmakt til omdisponeringer innenfor rammen hvis behovet for midler til ulike tiltak utvikler seg annerledes enn forutsatt.

IV

Landbruksdepartementet gis fullmakt til å fastsette vedtekter for Landbrukets utviklingsfond.

V

Stortinget samtykker i at Norsk institutt for skogforskning (Skogforsk) kjøper 16,66 pst. av aksjene i Norwegian Forestry Group.

Oslo, i næringskomiteen, den 8. juni 2001

Morten Lund
leder

Gunnar Breimo
ordfører

Kjell Opseth
sekretær

Vedlegg 1

Brev fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 6. juni 2001

Jordbruksforhandlingene 2001

Jeg viser til St.prp. nr. 92 (2000-2001) Om jordbruksoppkjøret 2001 - endringer i statsbudsjettet for 2001 m.m. fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet som er til behandling i næringskomiteen i Stortinget.

Etter initiativ fra Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ble det 5. juni 2001 avholdt møte

mellom partene i jordbruksoppkjøret. Jordbruksorganisasjonene ønsket å drøfte enkelte utslag av den inngåtte avtalen (jf. St.prp. nr. 92 (2000-2001)) for samdrifter i melkeproduksjonen. På møtet ble partene enige om en tilleggsprotokoll til protokollen fra forhandlingene 18.-19. juni. Tilleggsprotokollen av 5. juni følger vedlagt.

Undervedlegg

Jordbruksforhandlingene 2001 Tilleggsprotokoll av 5. juni 2001

Tillegg til sluttprotokollen av 18.-19. mai mellom Staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Partene viser til punkt 2 *Melk*, i sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 18.-19. mai. Partene er etter nærmere gjennomgang kommet til at regelverket vedrørende samdrifter i melkeproduksjon kan ha noen utilsiktede virkninger for enkelte typer samdrifter og kombinasjoner med annet husdyrhold. Partene er på dette grunnlag enige om følgende:

- Særskilt driftstilskudd for samdrifter i melkeproduksjon med 2 medlemmer fastsettes til 165 000 kroner. [150 000 kroner i protokollen av 18.-19. mai].
- Toppavgrensingen i tilskudd til husdyr for samdrifter/selskaper fastsettes til 250 000 kroner for avtaleåret 2001-2002. Toppavgrensingen reduseres med 15 000 kroner årlig, slik at den blir 190 000 kroner etter en overgangsperiode på 4 år.

Satsendringene gjennomføres innenfor eksisterende budsjетtramme.

Vedlegg 2**Brev fra Landbruksdepartementet v/statsråden til Senterpartiets stortingsgruppe, datert 7. juni 2001****Svar på spørsmål i forbindelse med St.prp. nr. 92 (2000-2001)**

Jeg viser til brev av 31. mai 2001

Her følger svar på de spørsmål som er stilt vedrørende prisopplysning på frukt og grønnsaker.

a) Gjennom EØS-avtalen har Norge tiltrådt Europaparlamentets- og Rådsdirektiv 98/6/EF av 16. februar 1998. Direktivets formål er å bedre forbrukeropplysningen og gjøre det enklere å sammenligne priser ved at medlemsstatene iverksetter nasjonale regler som innebærer plikt til å opplyse om salgspris og pris pr. måleenhet for varer som blir bydd fram til forbruker.

Gjennom den nye forskriften om prisopplysning for varer som trådte i kraft fra 01.01.2000 har Konkurransetilsynet fastsatt regler for prisopplysningen. Forskriften skal medvirke til bedre forbrukerinformasjon og forenkle prissammenlikningen mellom produkter og ulike pakningsstørrelser. Forskriften pålegger sisteledet i distribusjonskjeden plikt til å gi prisinformasjon til forbruker (i samsvar med den nye forskriften).

Det som er nytt ved forskriften er at man stiller krav om at alle priser skal oppgis i både enhetspris og salgspris. Enhetsprisen kan f.eks oppgis i kr. pr. kg. I gjeldende jordbruksavtale er det flere produkter som i hele eller deler av sesongen har målpris fastsatt som pris pr. stykk. Dette gjelder produkter som salat, blomkål, agurk og purre. Det samme gjelder enkelte grønnsaker som ikke inngår i jordbruksavtalens målprissystem, men som omsettes pr. stykk. Dette gjelder bl.a. produkter som kinakål, brokkoli og stangselleri.

Bestemmelsene i EØS-direktivet gjelder ikke for jordbruksavtalens prisbestemmelser som er unntatt fra EØS-avtalen. Problemet er imidlertid at det er for omfattende å operere med to priser for samme produkt. Det blir presisert fra grossistene at det vil være svært vanskelig å operere med f.eks stykkpris til produsent, og en enhetspris til detaljist. Ved å innføre krav om enhetsprismerking av disse produktene hos detaljist, vil dette medføre at grossistene vil legge om avregningen mot produsentene, fra stykkpris til enhetspris. Dette betyr at jordbruksavtalens noteringsgrunnlag ikke lenger kan benyttes og at det må noteres pr. kg priser for alle produkter som ikke har fått varig unntak fra forskriften. Landbruksdepartementet ba høsten 2000 Konkurransetilsynet om å gi varig fritak fra forskrift om prisopplysning på varer for følgende produkter: alle typer salat, kinakål, blomkål, brokkoli, stangselleri, agurk og purre. Dersom det ikke ble innvilget varig fritak for enkelte av disse produktene, la Landbruksdepartementet til grunn at det ble gitt midlertidig dispensasjon fram til tidspunktet for iverksetting av ny jordbruksavtale 1. juli 2001. Konkurransetilsynet fattet i januar 2001 vedtak i saken slik det er redegjort for i

proposisjonen, og på bakgrunn av dette har jordbruksavtalepartene foreslått endringer i målprisene i jordbruksavtalen for perioden 2001-2002.

Landbruksdepartementet kan ikke se noen åpenbare gevinster for næringen ved en omlegging til enhetsprising. Omleggingen vil medføre økte kostnader som en følge av nye investeringer i veie- og pakkeutstyr. Samtidig kan ikke departementet se de store negative konsekvensene av en slik omlegging, slik at ut fra en totalvurdering burde ikke omleggingen få store negative konsekvenser. Den positive effekt av omleggingen ligger i at forbrukerne får bedre prisinformasjon om produktene ved at sammenlikning av priser blir enklere.

b) Norske Gartnerforbund har både gjennom høringsbrev ved fastsettelse av forskriften og gjennom brev og møter med Landbruksdepartementet fått gitt uttrykk for sitt syn i denne saken. Norsk Gartnerforbund har gitt uttrykk for at de generelt er mot en omlegging fra pris pr. stykk til enhetsprising for grønnsaker.

c) Landbruksdepartementet har gjennom kontakt med jordbruksavtalepartene, Norsk Gartnerforbund og Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund fått innspill på eventuelle konsekvenser av en omlegging til enhetsprising. På bakgrunn av dette har det kommet frem en del forhold som kan få negative konsekvenser for næringen, i første rekke i form av økte kostnader i omsetningen og mindre fleksibilitet med hensyn til lokale tilpasninger i pakking m.v. Direkte merarbeid og merkostnader for den enkelte produsent må anslås å bli av lite omfang.

d) Landbruksdepartementet har ikke utredet konsekvensene for enkeltpakkeriene. Omleggingen vil medføre økte investeringskostnader til kjøp av veie- og produksjonsutstyr, noe som i stor grad vil være en engangsinvestering.

Det er foretatt en vurdering av kostnadene ved omlegging til enhetsprising. De økte kostnadene for de ulike produksjonene er anslagsvis beregnet til følgende:

– Stangselleri	kr 0,18 pr. stk
– Brokkoli	kr 0,23 pr. stk
– Blomkål	kr 0,23 pr. stk

Totalt for landet i norsk sesong utgjør dette om lag 1.8 mill. kr. for de nevnte produkter.

I tillegg til dette kommer andre mindre kulturer. Ut fra dette kan departementet vanskelig se at enhetsprisingen skal medføre noen store konsekvenser for pakkerisektoren.

e) Konkurransetilsynet sendte forskriften på høring til aktuelle høringsinstanser. Dette var i stor grad produsent- og grossistorganisasjoner, næringsmiddelindustri og enkelte departementer herav bl.a. Barne- og familiedepartementet. Landbruksdepartementet har ikke noen fullstendig oversikt over uttalelser som ble gitt i forbindelse med høringsrunden, men legger til grunn at den brede høringen av forskriften bør ha gitt

også forbrukerens organisasjoner muligheten til å uttale seg om denne saken.

f) Næringorganisasjoner og frukt- og grønt grossister hevder at prisen til forbruker vil øke som en følge av økte kostnader i verdikjeden frem til forbruker. Hvordan de økte kostnader vil slå ut i henholdsvis produsentpris og forbrukerpris avhenger i stor grad av markedsforholdene, og kan vanskelig beregnes på forhånd.